बालबालिकाको वस्तुगत विवरण

CHILDREN PROFILE-2082

प्रकाशक :

स्थानिय सरकार

कालीगण्डकी गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

स्याङ्जा

पुस्तकको नाम :

कालीगण्डकी गाउँपालिकाको बालबालिकाको वस्तुगत विवरण २०८२

प्रकाशकः

कालीगण्डकी गाउँपालिका, गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, स्याङ्जा

सम्पादन सल्लाहकार

श्री खिम बहादुर थापा, अध्यक्ष , कालीगण्डकी गाउँपालिका
श्री साबित्रा कोइराला उपाध्यक्ष, कालीगण्डकी गाउँपालिका
श्री पर्शुराम उपाध्याय, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, कालीगण्डकी गाउँपालिका

लेखन तथा सम्पादन

सुन्दर भट्टराई, सहायक कम्प्युटर अधिकृत

तयारी मितिः २०८१, चैत
प्रकाशन मिति : २०८२, जेष्ठ

स्थानीय सरकार

कालीगण्डकी गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

विर्घा, स्याङ्जा

स्थापित २०७३

पत्र संख्याः २०८२/८३ गण्डकी प्रदेश, नेपाल

चलानी नं. मितिः २०८२/०२/०९

शुभकामना मन्तव्य

समाज र राष्ट्रको उज्ज्वल भविश्य निर्माणका लागि वर्तमानमा बालबालिकाको क्षेत्रमा प्राथमिकताका साथ लगानी गर्नुपर्छ भन्ने विषयलाई महसुस गरी कालीगण्डकी गाउँपालिकाले बालमैत्री स्थानीय शासन लागु गरेको छ । बालअधिकारको क्षेत्रमा काम गर्दै बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका २०७८ ले तोकेका सुचक र मापदण्ड पुरा गरी वि.सं. २०८२ सम्ममा बालमैत्री घोषणा गर्ने योजना कालीगण्डकी गाउँपालिकाको रहेको छ ।

बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका २०७८ मा उल्लेखित ५ वटा चरण र ५१ सूचकहरु पुरा गर्ने क्षेत्रलाई बालमैत्री क्षेत्र घोषणा गर्न सकिने व्यवस्था अनुरुप स्थानीय तहमा "बालबालिकाको अवस्था सम्बन्धी वस्तुगत विवरण (प्रोफाइल) तयार गर्ने र प्रकाशन" गर्नुपर्ने भएकाले यस गाउँपालिकाको यथासंम्भव विवरण संकलन गरी यो बालबालिकाको वस्तुगत विवरण तयार गरिएको छ ।

यस वस्तुगत विवरणमा बालमैत्री स्थानीय शासनका सुचकहरुको विस्तृत विवरण सहितको तथ्यांक समावेश गरिएको हुँदा वडा र पालिका स्तरको बालबालिकाको आवधिक योजना तयारी संगै बालमैत्री गाउँपालिका घोषणाको लागि मार्गदर्शन गर्ने कुरामा हामी विश्वस्त छौं । वस्तुगत विवरणमार्फत पत्ता लागेका कमजोर सुचकहरुमा प्राथमिकताका साथ लगानी गरी सुचक पुरा गर्न म आफु सहित मातहतका सम्बन्धित वडा र शाखाहरुलाई परिचालन गर्न र पूर्ण रुपमा बालमैत्री वातावरण निर्माण, पोषणमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन, बालबालिकाको संरक्षण, समग्र विकास र सहभागितामा थप सक्रियताका साथ कार्य गर्न हामी प्रतिवद्ध छौं ।

अन्त्यमा यस पुस्तकको लेखन तथा सम्पादनमा महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नुहुने सहायक कम्प्युटर अधिकृत, शिक्षा शाखा, स्वास्थ्य शाखा लगायत बालमैत्री पालिका र वडा स्तरीय सहजकर्ताहरु र सम्पूर्ण गणकहरुलाई धन्यवाद सहित आभार व्यक्त गर्दछु ।

खिम बहादुर थापा

अध्यक्ष, कालीगण्डकी गाउँपालिका

अध्यक्ष, बालमैत्री स्थानीय शासन गाउँ समिति

स्थानीय सरकार
कालीगण्डकी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
विर्घा, स्याङ्जा
स्थापित २०७३

पत्र संख्याः २०८२/८३
चलानी नं.

गण्डकी प्रदेश, नेपाल
मितिः २०८२/०२/०९

शुभकामना मन्तव्य

बालमैत्री स्थानीय शासन भन्नाले गैरविभेदीकरण, बालबालिकाको सर्वोत्तम हित, सर्वाङ्गिण विकास र अर्थपूर्ण सहभागिताको सिद्धान्तमा आधारित भई बाल बचाउ, बाल संरक्षण, बाल विकास र अर्थपूर्ण बालसहभागिता जस्ता बालअधिकारका सवाललाई स्थानीय तहको नीति, योजना, संरचना र कार्यप्रक्रियामा संस्थागत गर्ने शासकीय पद्धतिलाई सम्झनुपर्दछ । बालमैत्री स्थानीय शासनले बालबालिकाको अधिकार सुनिश्चित गर्न, बालबालिकाको क्षेत्रमा लगानी गर्न र भविश्यमा सक्षम नागरिक तयार गर्नका लागि मार्गदर्शन गर्ने कार्य गर्दछ ।

बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका २०७८ मा उल्लेखित सुचकहरुमा गाउँपालिकाको हालको अवस्था पहिचान गरी आगामी दिनमा बालालिकाको आवधिक लगानी योजना तयार गर्न सहयोग पुगोस्भन्ने उद्धेश्यले यो बालबालिकाको वस्तुगत विवरण तयाार गरिएको छ। यसले आगामी दिन यस क्षेत्रमा बालबालिकाको लागि काम गर्ने संघसंस्था लगायत गाउँपालिका स्वयंलाई समेत बालमैत्री घोषणा र दिगोपनाको सुनिश्चितताको लागि काम गर्न मार्गदर्शन गर्नेछ।

नेपालको संविधान, बालबालिका सम्बन्धि ऐन, स्थानीय सरकार संचालन ऐन लगायत बालबालिका सम्बन्धि बनेका विभिन्न राष्ट्रिय अर्न्तरायिट्रय कानुनहरुमा बालअधिकार सुनिश्चिताको लागि स्थानीय तहको महत्वपूर्ण भुमिका उल्लेख भएको हुँदा सो भुमिकालाई पुरा गर्न बालबालिकाको क्षेत्रलाई प्राथमिकतामा राखी हामीले निरन्तर कार्य गरेका छौं । बालालिकाको समग्र अधिकार सुनिश्चित गर्दै भविश्यमा सक्षम नागरिक तयार गर्नको लागि थप सक्रियताका साथ कार्य गर्न हामी प्रतिवद्ध छौ ।

अन्त्यमा बालबालिकाको वस्तुगत विवरण तयारकाे क्रममा सहयोग गर्नुहुने सुचना प्रविधी शाखा लगायत सम्बन्धित विषयगत शाखा, बालमैत्री सहजकर्ता, तथ्यांक संकलक सबैमा आभार व्यक्त गर्न चाहान्छु ।

साबित्रा कोइराला
उपाध्यक्ष, कालीगण्डकी गाउँपालिका
उपाध्यक्ष, बालमैत्री स्थानीय शासन गाउँ समिति

शुभकामना मन्तव्य

सन् १९९० मा नेपालले संयुक्त राष्ट्रसंघीय बालअधिकार सम्बन्धी महासन्धि (CRC) १९८९ लाई अनुमोदन गरेपश्चात बालअधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धनका लागि थुप्रै प्रयासहरु हुदै आएका छन् । बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५ लगायत अन्य कानुन, नीति, योजना निर्माण र कार्यान्वयन संगै नेपालको संविधानको धारा ३९ मा बालबालिकाको हक अधिकारबारे स्पष्ट उल्लेख हुनुले नेपाल सरकार बालअधिकारप्रति संवेदनशील र प्रतिवद्ध रहेको देखिन्छ ।

कुनै पनि राष्ट्रको दिगो विकास र समृद्धिका लागि बालबालिकाको क्षेत्रमा गरेको लगानीले उच्चतम प्रतिफल प्राप्त गर्न सकिने यथार्थ विभिन्न अध्ययन अनुसन्धानबाट प्रमाणित भइसकेको सन्दर्भमा कालीगण्डकी गाउँपालिकाले बालमैत्री स्थानीय शासन लागु गरी शिक्षा, स्वास्थ्य, नेतृत्व विकास, बाल संरक्षण, बाल सहभागिताको क्षेत्रमा निरन्तर काम गर्दै आइरहेको छ । बालमैत्री स्थानीय शासनलाई संस्थागत गर्नको लागि गाउँपालिकाले प्रत्येक वडामा र पालिकास्तरमा बालमैत्री सहजकर्ता परिचालन गरी कार्य गरिरहेको अवस्था छ । गाउँपालिकाका बालबालिकाको वास्तविक अवस्था पत्ता लगाई बालबालिकाको क्षेत्रमा विशेष प्राथमिकताका साथ लगानी गरी बालमैत्री स्थानीय शासन घोषणा गर्ने उद्धेश्यले यो बालबालिकाको वस्तुगत विवरण तयार गरिएको छ । यो बालबालिकाको वस्तुगत विवरणबाट हालसम्म बालमैत्री घोषणाको लागि आवश्यक ५१ सुचकमा पुरा हुनुपर्ने तोकिएको मापदण्डमा २० सुचकमा आवश्यक नतिजा प्राप्त भईसकेको र बाँकी ३१ सुचकमा बालमैत्री घोषणाको लागि चरणवद्ध रुपमा योजना बनाई काम गर्नुपर्ने देखिएको छ । गाउँपालिकामा चुनौतीको रुपमा देखिएको वालविवाह, बालश्रम, कुलत तथा दुर्व्यसनी न्युनीकरण, बाल संरक्षण, बालबालिकाको नेतृत्व विकास लगायतको क्षेत्रमा सक्रियताका साथ काम गरी वि.सं. २०८३ सम्ममा बालमैत्री घोषणा गर्ने लक्ष्य गाउँपालिकाले लिएको छ । यस प्रतिवेदनले बालमैत्री स्थानीय शासनका सुचकहरुमा वडागत अवस्था समेत स्पष्ट रुपमा देखाएको हुनाले आगामी दिनमा बालबालिकाको लगानी योजना तयार गरी बालमैत्री स्थानीय शासनको दिगोपनलाई प्रभावकारी बनाउन महत्वपूर्ण भुमिका निर्वाह गर्नेछ । बालबालिकाको वस्तुगत विवरण तयारीको क्रममा प्राविधिक सहयोग गर्नुहुने सुचना प्रविधी शाखाका सुन्दर भट्टराई, विषयगत शाखा प्रमुख, बालमैत्री सहजकर्ताहरु, बाल समुहहरु , तथ्यांक उपलब्ध गराएर सहयोग गर्नुहुने स्वास्थ्य संस्था, घरपरिवार, विद्यालय र तथ्यांक संकलनमा खटिनुभएका गणकहरु लगायत यस कार्यमा सहयोग गर्नुहुने सबैमा हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

पर्शुराम उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

शुभकामना मन्तव्य

बालबालिकाको अधिकार सुनिश्चित गर्न, बालबालिकाको आवाजको सम्मान गर्न, बालबालिकाको समग्र क्षमता विकास गर्न, संरक्षण गर्न र हामीसंग सम्बन्धित विषयमा हाम्रो सहभागिता निरन्तर गराउनका लागि कालीगण्डकीगाउँपालिकाले बालमैत्री स्थानीय शासन लागु गरेकोमा हामी अत्यन्त खुशी छौ । बालमैत्री स्थानीय शासनको सुचकहरुमा बालबालिकाको अवस्था थाहा हुने गरी बालबालिकाको वस्तुगत विवरण तयार गर्नुभएकोमा गाउँपालिकालाई हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछौ ।

हामी बालबालिकाको बाँच्न पाउने अधिकार, संरक्षणको अधिकार, विकासको लागि, सहभागिताको अधिकार सुनिश्चित गर्न वडा र गाउँपालिकाले बालमैत्री घोषणा गर्ने प्रतिवद्धता गरेपनि घरपरिवार, समुदाय, विद्यालयमा हुनुपर्ने पूर्ण बालमैत्री व्यवहार कार्यान्वयन नभएको हामीले महशुस गरेका छौ । आगामी दिनमा वडा र गाउँपालिकाले बालबालिकाको शिक्षा, स्वास्थ्य, संरक्षण र नेतृत्व विकास संगै प्रत्येक परिवारमा बालमैत्री व्यवहार र घर, विद्यालय, सार्वजनिक स्थानमा बालमैत्री पूर्वाधारहरुको सुनिश्चितताका लागि काम गर्नुहुनेछ भन्ने आशा लिएका छौ । जसका लागि बालमैत्री घोषणा र दिगोपनको अभियानमा बालसमुह र संजालको तर्फबाट हामी बालालिकाहरुले गर्नुपर्ने काम हामी निरन्तर गर्नेछौ ।

बालबालिकाको तर्फबाट समेत शुभकामनाका शब्द लेख्ने अवसर दिनुभएकोमा धन्यवाद दिदै पूर्ण रुपमा बालमैत्री व्यवहार र वातावरण सहितको नमुना गाउँपालिका बन्न सकोस भन्ने शुभकामना व्यक्त गर्दछु।

प्रवेश भट्टराई

अध्यक्ष

गाउँपालिका स्तरीय बाल संजाल

हाम्रो भनाई

बालमैत्री स्थानीय शासन भन्नाले गैरविभेदीकरण, बालबालिकाको सर्वोत्तम हित, सर्वाङ्गिण विकास र अर्थपूर्ण सहभागिताको सिद्धान्तमा आधारित भई बाल बचाउ, बाल संरक्षण, बाल विकास र अर्थपूर्ण बालसहभागिता जस्ता बालअधिकारका सवाललाई स्थानीय तहको नीति, योजना, संरचना र कार्यप्रक्रियामा संस्थागत गर्ने शासकीय पद्धतिलाई सम्झनुपर्दछ । बालमैत्री स्थानीय शासनले बालबालिकाको अधिकार सुनिश्चित गर्न, बालबालिकाको क्षेत्रमा लगानी गर्न र भविश्यमा सक्षम नागरिक तयार गर्नका लागि मार्गदर्शन गर्ने कार्य गर्दछ । यसले स्थानीय तहलाई बालवालिकाको हितमा योजना तर्जुमा, स्रोतको विनियोजन, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन जस्ता कार्य गर्न सघाउँदछ ।

कालीगण्डकी गाउँपालिका बालमैत्री स्थानीय शासन घोषणा उन्मुख स्थानीय तह हो । बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका २०७८ ले निर्दिष्ट गरेका सुचक र मापदण्ड पुरा गर्दै यथाशक्य छिटो बालमैत्री घोषणा गर्ने योजना कालीगण्डकीगाउँपालिकाको रहेको छ । बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका २०७८ मा उल्लेखित ५ वटा चरण र ५१ सूचकहरु पुरा गर्ने क्षेत्रलाई बालमैत्री क्षेत्र घोषणा गर्न सकिने व्यवस्था अनुरुप

बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा र विद्यमान अवस्था सम्बन्धी कार्यान्वयन निर्देशिकाको सूचकमा आधारित भई स्थानीय तहमा "बालबालिकाको अवस्था सम्बन्धी वस्तुगत विवरण (प्रोफाइल) तयार गर्ने र प्रकाशन" गर्नुपर्ने भएकाले यस गाउँपालिकाको यथासंम्भव विवरण संकलन गरी यो बालबालिकाको वस्तुगत विवरण तयार गरिएको छ ।

बालबालिकाको वस्तुगत विवरणमा विशेष गरी ९ ओटा परिच्छेदहरुमा जनसंख्या र भौगोलिक अवस्था सहित गाउँपालिकाको चिनारी, बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा र कार्यक्षेत्र, पालिका र वडागत जनसंख्या, बाल तथा मातृ स्वास्थ्य मा बाल बचाउ अन्तर्गतका सुचकहरुको अवस्था, शैक्षिक अवस्था अर्न्तगत बाल विकासका सुचकहरुको अवस्था , बाल संरक्षण, बाल सहभागिता, आर्थिक विकास, प्रकोप तथा शान्ती सुरक्षा लगायतका विषयलाई समेटी बालमैत्री स्थानीय शासन घोषणाका लागि आवश्यक सूचकमा पालिकाको अवस्थाकोचित्रण गरिएको छ ।

बालमैत्री स्थानीय शासनका प्रतिफलहरु मध्ये वस्तुगत विवरण तयार गर्न अनिवार्य रहेको र यसवाट पालिका सहित समग्र वडाहरुमा बालबालिकाहरु के कस्तो अवस्थामा रहेका छन् भन्ने कुरा थाहा पाउन सकिने हुदा यसको महत्व रहेको छ । बालबालिकाको वस्तगत विवरणले बालबालिकाको यथार्थ चित्रण गर्ने हुँदा यसले बालबालिकाको लगानी योजना तर्जुमा प्रक्रियामा पनि सघाउछ र बालअधिकारका सम्वन्धमा भए गरेका कार्यहरुको विवरण पनि सार्वजनिक हुनेछ । प्रत्येक घरधुरी सर्वेक्षण, स्वास्थ्य संस्था र विद्यालयहरुसंग समन्वय गरी तयार गरिएको यस वस्तुगत विवरणले आगामी दिनमा बालमैत्री घोषणा र दिगोपनका लागि मार्गदर्शन गर्ने कुरामा हामी विश्वस्त छौं ।

लेखन तथा सम्पादन मण्डल

कालीगण्डकी गाउँपालिकाको वडागत नक्सा

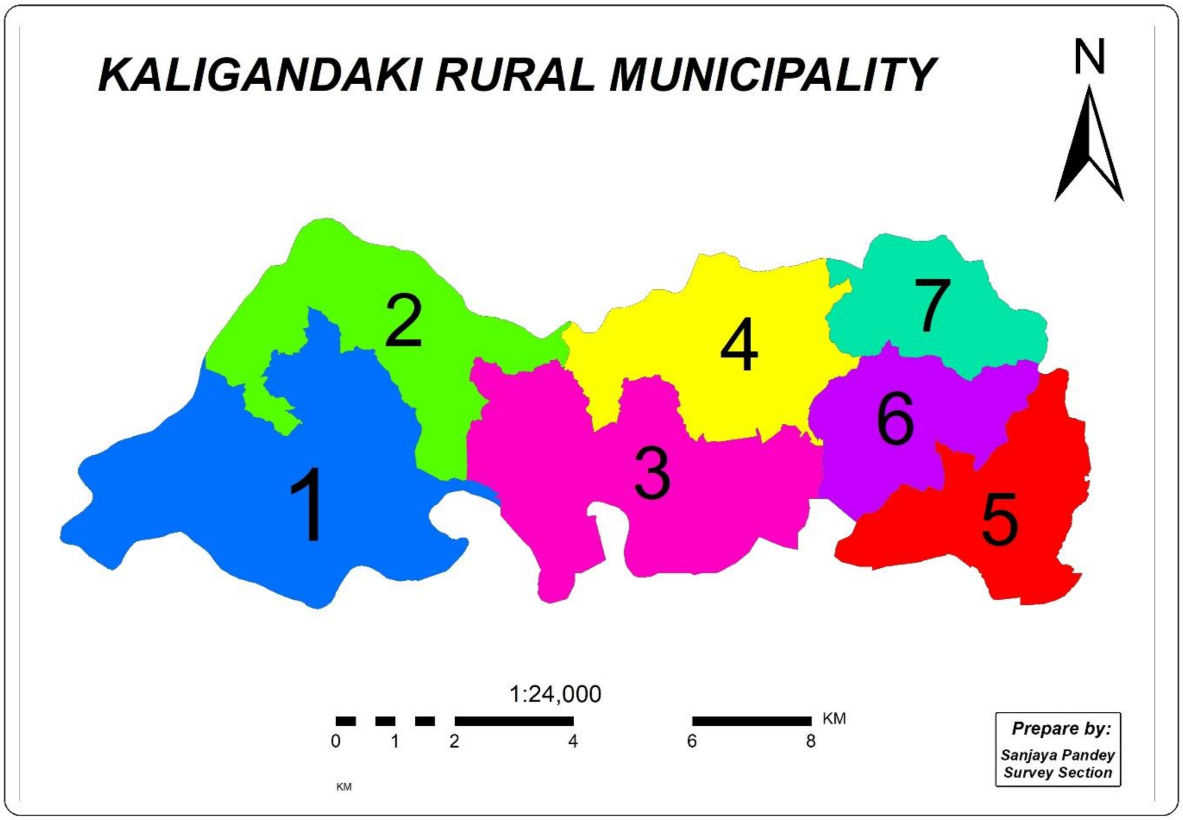

विषय सूची

परिच्छेद १ .... १

गाउँपालिकाको परिचय १

१.१ भौगोलिक अवस्थिती १

१.२. हावापानी र भु-उपयोग १

१.३. ऐतिहासिक चिनारी तथा नामाकरण १

१.४. आर्थिक अवस्था २

१.५. विकासका सम्भावना, अवसर, चुनौती र समस्याहरु ३

१.६ गाउँपालिकाको प्रमुख व्यवसाय तथा रोजगारीको अवस्था ४

परिच्छेद २ .... ५

बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा र कार्यक्षेत्र ५

२.१. बालबालिकाको परिभाषा तथा बालमैत्री स्थानीय शासन व्यवस्थाको आवश्यकता : ५

२.२. विद्यमान ऐन नियममा बालबालिका सम्बन्धी भएका व्यवस्था ६

२.३ कालीगण्डकी गाउँपालिकाले बालबालिका सम्बन्धी गरेका नीतिगत व्यवस्थाहरु १०

२.४.बाल समूह वा बालक्लबहरु ११

२.५.बालमैत्री गाउँपालिकाको अवधारणा ११

२.६. बालमैत्री स्थानीय शासनको कार्यक्षेत्र : १२

२.७. बालअधिकार (बालबचाउ, बालसंरक्षण, बालबिकास र बालसहभागिता) १६

२.८. बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यक्रमका साझेदार तथा सहयोगी संस्थाहरु र भुमिका : १८

२.९.बालमैत्री सुसाशन युक्त स्थानीय तह निर्माणका लागि अवसर र सम्भावनाहरु २२

परिच्छेद ३ : जनसंख्या २३

३.१ उमेर समुह र जातीगत आधारमा जनसंख्या २३

३.२. मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या विवरण २४

३.३. जन्मदर्ता सम्बन्धी विवरण २५

३.४ वालविवाहको अवस्था २६

३.५ परिवार संख्या र प्रतिपरिवार औसत बालबालिका संख्या २७

३.६ अपाङ्गताको विवरण २८

परिच्छेद ४ .... २९

बाल तथा मातृ स्वास्थ्य २९

४.१.स्वास्थ्य संस्था सम्बन्धी विवरण २९

४.२.सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम ३१

४.३ खोप लगाउने बालबालिका सम्बन्धी विवरण ३१

४.४. बालबालिकामा पोषणको स्थिती ३२

४.५. बालबालिकामा देखा परेका मुख्य रोगहरु र तीनको उपचार व्यवस्था ३२

४.६ प्रसुती पूर्व स्वास्थ्य परिक्षण , आइरन चक्की, टिडि खोप लगाउने गर्भवती महिलाहरुको विवरण ३३

४.७ दक्ष जनशक्तिबाट सुत्केरी गराउने महिलाहरुको विवरण : ३३

४.८. सुत्केरी पश्चात आमा र नवशिशु जाँचको अवस्था ३४

४.९ नियमित रुपमा तौल लिइएका बालबालिका सम्बन्धी विवरण : ३४

४.१० भिटामिन ए तथा जुकाको औषधी खाएका बालबालिका सम्बन्धी विवरण ३४

४.११. सार्वजनिक तथा निजी चर्पी, खानेपानी र सरसफाई सम्बन्धी विवरण ३५

४.१२. एआरभी प्रोफिल्याक्सिस सम्बन्धित विवरण ३५

परिच्छेद ५ .... ३६

शैक्षिक अवस्था ३६

५.१ . महिला तथा बालबालिकाको साक्षरता विवरण ३६

५.२ शैक्षिक संस्था र छात्र छात्राहरुको विवरण ३६

५.३ . विद्यार्थी भर्ना दर (प्रारम्भिक बालविकास र आधारभूत तहमा भर्ना भएका विद्यार्थी विवरण) ३९

५.४.बिचमै विद्यालय छोड्ने र कक्षा दोहोऱ्याउने विद्यार्थी सम्बन्धी विवरण ४०

५.५ छात्रवृत्ति प्राप्त विद्यार्थी विवरण ४१

५.६ कुल शिक्षक शिक्षिका र शिक्षकको तालिम सम्बन्धी विवरण ४२

५.७. वडामा रहेका विद्यालयमा शिक्षक र विद्यार्थी अनुपात ४३

५.८. विद्यालयको शौचालय र खानेपानीको व्यवस्था ४४

५.९. विद्यालयको कक्षा कोठा, फर्निचर, खेल मैदान सम्बन्धी विवरण ४६

५.१०. विद्यालय जान लाग्ने समय ४६

५.११.बाल विकास केन्द्र र पूर्व प्रा.वि. तहमा अध्ययनरत विद्यार्थी विवरण ४७

५.१२ . विद्यालयमा बालक्लब, अतिरिक्त क्रियाकलाप र वि.व्य.स.मा बालसहभागिता सम्बन्धी विवरण ४८

५.१३ . विद्यालयमा कुहिने नकुहिने फोहोर व्यवस्थान, सेनेटरी प्याडको व्यवस्था र बालबालिकालाइ दिईने यातना सम्बनी विवरण ५०

परिच्छेद ६ .... ५३

बाल संरक्षण ५३

६.१ द्वन्द्वपिडित तथा जोखीममा परेका बालबालिका सम्बन्धी विवरण ५३

६.२ विस्थापित बालबालिका सम्बन्धी विवरण ५३

६.३. बालश्रमिक सम्बन्धी विवरण ५३

६.४ बाल यौन शोषण तथा बेचविखनसम्बन्धी विवरण ५३

६.५. अनाथ⁄ असाहाय तथा सडक बालबालिकाको विवरण ५४

६.६ कुलतमा लागेका बालबालिकाको विवरण ५४

६.७. उमेर समुह अनुसार मृत्यु हुने बालबालिका सम्बन्धी विवरण ५४

६.८ खाद्यान्न संकटमा परेका बालबालिकाको विवरण ५५

६.९ जाडो तथा गर्मीका कारण मृत्यु भएका गर्भवती महिला र बालबालिका सम्बन्धी विवरण ५५

६.१० संस्थागत हेरचाहमा रहेका बालबालिका सम्बन्धी विवरण ५५

परिच्छेद ७ .... ५६

बाल सहभागिता ५६

७.१. कालीगण्डकी गाउँपालिकामा बालबालिका संग सम्बन्धीत विविध संरचनामा बाल सहभागिताको विवरण : ५६

७.२ बालभेला र बालबालिकाको लागि बजेट विनियोजनको विवरण ५६

परिच्छेद ८ .... ५८

आर्थिक विकास ५८

८.१ घर परिवारको मुख्य पेशाको विवरण ५८

८.२ घरको छानोको प्रकार ५८

परिच्छेद ९ .... ५९

प्रकोप तथा शान्ति सुरक्षा ५९

९.१ प्रकोपको विवरण ५९

९.२ प्रकोपबाट भएको क्षतिको विवरण ५९

९.३ बाल अपराधको विवरण ५९

अनुसचुचीहरु

अनुसुची १ : बालमैत्री स्थानीय शासन गाउँपालिका स्तरीय समितिको विवरण

अनुसुची २ : बालमैत्री सहजकर्ताहरुको विवरण

परिच्छेद १
गाउँपालिकाको परिचय

१.१ भौगोलिक अवस्थिती

कालीगण्डकी गाउँपालिका गण्डकी प्रदेश स्याङ्जा जिल्लाको सुदुर पश्चिम भागमा अवस्थित रहेको छ । वि.स. २०७३ सालमा नेपाल सरकारले राजपत्रमा प्रकाशित गरी गठित यस गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल ७२ वर्गकिमी रहेको छ । गाउँपालिकाको पूर्वी बिन्दु ८३°३६'५७" पूर्वी देशान्तर पश्चिमी बिन्दु ८३°२६'२५" पूर्वी देशान्तर उत्तरी बिन्दु २७°५८'००" उत्तरी आक्षांश दक्षिणी बिन्दु २७°५५'२७" उत्तरी आक्षांशमा अवस्थित रहेको छ । साबिकको चार वटा गा.वि.सहरु चण्डीभञ्ज्याङ, आलमदेवी, बिर्घा अर्चले र कृष्णगण्डकीलाई एकिकृत गरी गाउँपालिकाका ७ वटा वडाहरु गठन भएको हो । गल्याङ् नगरपालिका, कालीगण्डकी गाउँपालिका गुल्मी, सत्यवती गाउँपालिका, रुरु गाउँपालिका, तानसेन नगरपालिका र बनागसकाली गाउँपालिकासँग यस गाउँपालिकाको सीमाना जोडिएको छ । मुस्ताङको मुक्तिनाथ क्षेत्रबाट उत्सर्जित भई बग्दै आउने कालीगण्डकी नदीले यस गाउँपालिकाको ४५ किमी क्षेत्रफलमा उत्तर, दक्षिण र पश्चिम क्षेत्रलाई नागबेली आकारमा घेरेको छ ।

१.२. हावापानी र भु-उपयोग

यस गाउँपालिकामा समसितोष्ण हावापानी पाईन्छ । ग्रमी महिनामा अधिकतम तापक्रम ३२ डिग्रि सेल्सियस र जाडो महिनामा न्यूनतम तापक्रम ७ डिग्रि सेल्सियस रहेको छ । यस क्षेत्रमा कृषि योग्य र उर्वर भूमी कम रहेको छ । बेल्टारी, फाँट, बाँसटारी, कोटाकोट बेसी, लसर्घा बेसी, सटुका, बारीचौर, टंलेहवा, प्यूघा, किपट आदि समथर भूभागमा रहेका बस्तीहरु हुन् भने जैपते, छाप, दब्छे, आलम, वैघा, कोटाकोट, चण्डीभञ्ज्याङ, हटिया उच्च भूभागमा रहेका बस्तीहरु हुन् । खेतीको लागि मुख्य फाँट तथा टारहरुमा धान, गहुँ, मकै, दलहन उत्पादन गरिन्छ भने उच्च भूभागमा कोदो, मकै, फापर उत्पादन गरिन्छ ।

१.३. ऐतिहासिक चिनारी तथा नामाकरण

कर्णाली र गण्डकी प्रदेशमा बाइसे र चौबिसे राज्यमा विभाजित भई शासन सञ्चालन भएको समयमा शाह वंशिय राजाका पुर्खा राणा भूपाल सिहंराव गह्लोत भारतको उज्जैन बाट नेपालमा शरण लिन आउदै गर्दा लसर्घा डाँडाँको माथिल्लो भागमा बास बसेको र आफूसँग ल्याएको इष्टदेवीको मूर्ती त्यही ठाउँबाट भासिएर अलप भएको हुँदा देवीको सम्झनामा भिमसेन पातीको रुखलाई साक्षी राखेर त्यही ठाउँमा मन्दिर बनाई पुँजा पाठ गरेको र यहाँबाट गई भिरकोट राज्यको राज्यपाट समालेको ईतिहास

रहेको छ । मगर जातीको बाहुल्य रहेको यस गाउँपालिकामा यहाँका पुर्खाहरु प्रथम र दोस्रो विश्वयुद्धको लडाईमा बेलायतको पक्ष राष्ट्र भई बेलायतको तर्फबाट युद्ध लडेको इतिहास पाईन्छ । यस गाउँपालिकामा रहेको जनता मा.वि यस क्षेत्रकै पहिलो विद्यालयको रुपमा परिचित छ । यसै शिक्षाको प्रभावले निजामती सेवाको उपल्लो दर्जासम्म यहाँ नागरिकहरु पुग्न सफल भएका छन् ।

यहाँ बसोबास गर्ने विभिन्न थरीका जातजातीहरुमा धार्मिक तथा समाजिक सहिष्णुता रहेको पाईन्छ । एक अर्कोको समाजिक प्रथा चाल चलनमा सहमती र ऐक्यबद्धता यहाँका बासिन्दाहरुमा रहेको छ । ऐतिहासिक मठमन्दिर, कोट घर, मगर, बाह्रमण, दमै, कामी, नेवार आदि समुदायका सांस्कृतिक भेषभुषा र नृत्यहरुले यहाँको साँस्कृतिक महत्वलाई जीवन्त तुल्याएको छ ।

१.४. आर्थिक अवस्था

कालीगण्डकी गाउँपालिकाको आर्थिक अवस्था मुख्यतया कृषि, पशुपालन तथा वैदेशिक रोजगारीमा आधारित देखिन्छ। स्थानीय जनताको आम्दानीको प्रमुख स्रोत कृषिजन्य उत्पादन, बाख्रा तथा गाईपालन, मौरीपालन जस्ता व्यवसायिक गतिविधिहरू र विदेशी रोजगारबाट आउने रेमिट्यान्स हो। तर, कृषि अझै परम्परागत विधिमा आधारित भएकाले उत्पादनशक्ति अपेक्षाकृत कम छ। बजारसम्म पहुँच, भण्डारण सुविधा, प्रशोधन उद्योगको कमीले गर्दा कृषिजन्य वस्तुहरूलाई प्रतिस्पर्धात्मक मूल्यमा बिक्री गर्ने चुनौती छ। यसले गाउँपालिकाको राजस्व वृद्धिमा प्रत्यक्ष असर पुऱ्याइरहेको छ।

यद्यपि पछिल्लो समय गाउँपालिकाले सहकारी संस्था, आधारभूत पूर्वाधार, पर्यटन प्रवर्द्धन र स्थानीय उद्योग विकासलाई प्राथमिकता दिएको छ। गाउँपालिका र विभिन्न साझेदार संस्थाहरूको सहकार्यमा साना उद्योग, उद्यमशीलता प्रवर्द्धन र मूल्य शृंखला विकास परियोजनाहरू अगाडि बढाइएका छन्। यसले दीर्घकालीन रूपमा रोजगारी सिर्जना, कृषिमा आधुनिकीकरण र आत्मनिर्भर अर्थतन्त्र निर्माणतर्फ टेवा पुऱ्याउने अपेक्षा गरिएको छ। यदि उचित नीतिगत योजना र लगानीको व्यवस्था गर्न सकियो भने कालीगण्डकी गाउँपालिकाको आर्थिक अवस्था अझ सबल र दिगो बन्नेछ।

१.५. विकासका सम्भावना, अवसर, चुनौती र समस्याहरु

कालीगण्डकी गाउँपालिकामा विकासका धेरै सम्भावना, चुनौती र अवसरहरू छन्।

सम्भावना

यस गाउँपालिकामा कृषि, पशुपालन, मौरीपालन, फलफूल तथा तरकारी उत्पादनमा ठूलो सम्भावना छ। यहाँको भौगोलिक र वातावरणीय अवस्था जैविक कृषि उत्पादनका लागि अनुकूल छ। साथै, प्राकृतिक सौन्दर्य, धार्मिक एवं सांस्कृतिक सम्पदा भएका कारण आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटन विकासको प्रशस्त सम्भावना छ। जलस्रोतको उपलब्धताले साना जलविद्युत् परियोजना, सिँचाइ र खानेपानी योजनामा योगदान पुऱ्याउन सक्छ।

चुनौती

तर, पूर्वाधारको अभाव, आधुनिक प्रविधि तथा दक्ष जनशक्तिको कमी, बजारसम्मको सहज पहुँच नहुनु, युवा वर्गको वैदेशिक रोजगारतर्फको आकर्षण, प्राकृतिक विपद् (भूस्खलन, बाढी, सुख्खा) र सीमित वित्तीय स्रोत प्रमुख चुनौतीका रूपमा रहेका छन्। नीति तथा योजना निर्माण र कार्यान्वयनमा दीर्घकालीन दृष्टिकोणको कमी पनि विकासमा अवरोध बन्न सक्छ।

अवसर

गाउँपालिकाले सहकारी, निजी क्षेत्र, गैरसरकारी संस्था तथा सरकारी निकायसँग सहकार्य गरेर कृषि व्यवसायीकरण, सीपमूलक तालिम, पर्यटन प्रवर्द्धन, साना उद्योग स्थापनाजस्ता क्षेत्रमा ठूलो अवसर लिन सक्छ। साथै, संघीयताको अवसर प्रयोग गरी स्थानीय सरकार आफैंले प्राथमिकता निर्धारण गर्न सक्ने भएकाले स्थानीय आवश्यकता अनुरूपका योजनाहरू सञ्चालन गर्न सकिन्छ। यस्तै, हरित ऊर्जा, डिजिटल सेवा, वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका सीपयुक्त श्रमिकलाई उद्यमशीलतामा संलग्न गराउन सकिने अवसर पनि यहाँ विद्यमान छन्।

१.६ गाउँपालिकाको प्रमुख व्यवसाय तथा रोजगारीको अवस्था

कालीगण्डकी गाउँपालिकाको विभिन्न वडामा घरपरिवारको मुख्य आम्दानीको श्रोत (प्रमुख व्यवसाय एवं रोजगारी) को अवस्था यस प्रकार रहेको छ :

घरपरिवारको मुख्य पेशाको विवरण :

घर परिवारको मुख्य पेशा	परिवार संख्या
कृषि/ पशुपालन/ फलफूल खेती	३२४२
विप्रदेशषण (विदेशबाट पठाएको रकम)	४४४
सेवा/ नोकरी	३०५
व्यापार व्यवसाय	२६३
ज्याला / मजदुरी	१३३
अन्य	१०८
जम्मा	**४४९५**

श्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०८१

परिच्छेद २
बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा र कार्यक्षेत्र

२.१. बालबालिकाको परिभाषा तथा बालमैत्री स्थानीय शासन व्यवस्थाको आवश्यकता :

विशेष किसिमको संरक्षण र स्याहार आवश्यक पर्ने साथै शारीरिक, मानसिक तथा संवेगात्मक रुपमा पूर्ण नभई सकेको उमेर नै बालबालिकाको समूहमा पर्दछन् । बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५ एवं बालअधिकार महासन्धीमा उल्लेख भएअनुसार नेपालमा जन्मेदेखि १८ वर्षसम्म उमेर समुहलाई बालबालिका भनिएको छ ।

बालअधिकारको संरक्षण गर्दै बालबालिकाको क्षेत्रमा लगानी सुनिश्चित गर्न बालमैत्री स्थानीय शासनको आवश्यकता छ । कानुनमा उल्लेख भए अनुसार बालबालिकाको हक अधिकार बालबालिकालाई दिलाउनका लागि, भविश्यमा सक्षम मानवीय स्रोत तथा सामाजिक र राजनीतिक क्षेत्रमा सफल नेतृत्वकर्ता तयार गर्नको लागि, शिक्षा, स्वास्थ्य लगायतको क्षेत्रलाई प्राथमिकतामा राखी लगानी गरी भविश्यमा राष्ट्रको आर्थिक विकासमा योगदान पुऱ्याउनको लागि र सहि समयमा उचित तरिकाले बालालिकाको वृद्धि विकास सहित बालबालिकाको मष्तिश्कमा सकारात्मक प्रभाव पार्नको लागि सबै घरपरिवार, समुदाय, विद्यालय र समग्र स्थानीय तहलाई बालमैत्री गराउनु आवश्यक छ ।

बालमैत्री स्थानीय शासनको आवश्यकता

- ❖ बालबालिकाको आधारभूत अधिकारको संरक्षण र उनीहरुको विकासका लागि अनुकूल र बालमैत्री वातावरणको सिर्जना गर्न ।
- ❖ बालबालिकाको विरुद्ध सबै प्रकारको शोषण, दुर्व्यवहार, जोखिम र भेदभावको अन्त्य र बालबालिकाहरुको जीवनस्तरमा सुधार गर्न ।
- ❖ बालबालिकाले आफ्नाका लागि आफै योजना बनाउने परिपाटी स्थापित गर्न ।
- ❖ बालबालिकाहरुमा आत्मबल र विश्वासको विकास भई वयस्कप्रति सम्मानको भावना जागृत गर्न।
- ❖ बालबालिकाहरु आफ्नो अधिकार प्राप्त गरी कर्तव्यप्रति पनि जिममेवारी बोध गर्न ।
- ❖ बाल सञ्जालहरुको विकास, बाल सहभागिताको विकास गर्न ।
- ❖ बालबालिकाको उज्जवल भविष्य निर्माण गर्न ।
- ❖ परिवार र स्थानीय तहहरुमा बालबालिकाप्रति संवेदनशील भई लगानी गर्ने बानीको विकास गर्न।
- ❖ बालबालिकाका इच्छा, चाहाना, सवाल र समस्याप्रति सरोकारवालालाई जिम्मेवार बनाउन ।
- ❖ बालबालिकालाई सुरक्षित रुपमा भविष्य निर्माण गर्ने वातावरण बनाउन ।
- ❖ निर्णय प्रक्रियामा बालबालिकाको अर्थपूर्ण सहभागिता गराई उनीहरुको आवाज सुनुवाई गर्न ।
- ❖ बाल सरोकारका विषयमा बालबालिकाले नेतृत्व लिने अवसर निर्माण गर्न ।
- ❖ आफ्ना सरोकारका विषयमा बालबालिकाले बोल्न पाउनु र उनीहरुले बोलेका कुराहरु निर्णयकर्तालाई बुझाउन सक्ने अवसरको सिर्जना गर्नु ।
- ❖ बालबालिकालाई हेला, श्रमशोषण, दुर्व्यवहार, बेचबिखन जस्ता जोखिमहरुबाट संरक्षण गर्न ।

❖ देशका लागि सक्षम नागरिक तयार गर्दै समाजको अग्रगामी विकास गर्न ।

२.२. विद्यमान ऐन नियममा बालबालिका सम्बन्धी भएका व्यवस्था

बालअधिकार सुनिश्चित हुने गरी सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरुबाट प्रवाह गरिने सेवा, निर्माण गरिने पूर्वाधार र संरचनालाई बालबालिकाको हित र आवश्यकता अनुकुल हुनेगरी तयार गर्न र सरकारी संरचनालाई जवाफदेहीपूर्ण बनाउन देहाय बमोजिमको कानूनी र नीतिगत व्यवस्था गरिएको छ :

क) नेपालको संविधान

नेपालको संविधानको मौलिक हक अन्तर्गत समानताको हक, बालबालिकाको हक र सामाजिक सुरक्षाको हकमा बालबालिका सम्बन्धी देहाय बमोजिमको प्रावधान रहेको छ ।

१) समानताको हक (धारा १८) :

राज्यले नागरिकहरुका बिच कुनै भेदभाव नगर्ने तर सामाजिक वा सांस्कृतिक दृष्टिले पिछडिएका बालबालिका लगायतका नागरिकको संरक्षण, सशक्तिकरण वा विकासका लागि कानून बमोजिम विशेष व्यवस्था गर्न सकिने प्रावधान समानताको हकमा रहेको छ ।

२) बालबालिकाको हक (धारा ३९) मा देहाय बमोजिमका प्रावधान रहेका छन्:

(क) प्रत्येक बालबालिकालाई आफ्नो पहिचान सहित नामकरण र जन्मदर्ताको हक हुनेछ ।

(ख) प्रत्येक बालबालिकालाई परिवार तथा राज्यबाट शिक्षा, स्वास्थ्य,पालन पोषण, उचित स्याहार, खेलकूद, मनोरञ्जन तथा सर्वांगीण व्यक्तित्वविकासको हक हुनेछ ।

(ग) प्रत्येक बालबालिकालाई प्रारम्भिक बाल विकास तथा बालसहभागिताको हक हुनेछ ।

(घ) कुनै पनि बालबालिकालाई कलकारखाना, खानी वा यस्तै अन्यजोखिमपूर्ण काममा लगाउन पाइने छैन ।

(ङ) कुनै पनि बालबालिकालाई बाल विवाह, गैरकानूनी ओसारपसार रअपहरण गर्न वा बन्धक राख्न पाइने छैन ।

(च) कुनै पनि बालबालिकालाई सेना, प्रहरी वा सशस्त्र समूहमा भर्नावा प्रयोग गर्न वा सांस्कृतिक वा धार्मिक प्रचलनका नाममा कुनै पनि माध्यमवा प्रकारले दुर्व्यवहार, उपेक्षा वा शारीरिक, मानसिक, यौनजन्य वा अन्य कुनैप्रकारको शोषण गर्न वा अनुचित प्रयोग गर्न पाइने छैन ।

(छ) कुनै पनि बालबालिकालाई घर, विद्यालय वा अन्य जुनसुकै स्थानर अवस्थामा शारीरिक, मानसिक वा अन्य कुनै किसिमको यातना दिन पाइनेछैन ।

(ज) प्रत्येक बालबालिकालाई बाल अनुकूल न्यायको हक हुनेछ ।

(झ) असहाय, अनाथ, अपांगता भएका, द्वन्द्वपीडित, विस्थापित एवं जोखिममा रहेका बालबालिकालाई राज्यबाट विशेष संरक्षण र सुविधा पाउने हक हुनेछ ।

(ञ)	उपधारा (४), (५), (६) र (७) विपरीतका कार्य कानून बमोजिमदण्डनीय हुनेछन्र त्यस्तो कार्यबाट पीडित बालबालिकालाई पीडकबाट कानून बमोजिम क्षतिपूर्ति पाउने हक हुनेछ ।

(३) सामाजिक सुरक्षाको हक (धारा ४३) :

बालबालिकालाई कानुन बमोजिम सामाजिक सुरक्षाको हक हुने प्रावधान रहेको छ ।

(४) राज्यका नीतिहरु (धारा ५१) :

श्रम र रोजगार सम्बन्धी नीति (झ)(३) मा बादश्रम लगायत श्रम शोषणका सबै रुपको अन्त्य गर्ने नीति रहेको छ । सामाजिक न्याय र समावेशीकरण सम्बन्धी नीति (ञ) ४ मा बालबच्चाको पालन पोषण, परिवारको हेरचाह जस्ता काम र योगदानलाई आर्थिक रुपमा मूल्यांकन गर्ने नीति रहेको छ । साथै (ञ) ५ मा बालबालिकाको सवोत्तम हितलाई प्राथमिक रुपमा ध्यान दिने नीति रहेको छ ।

(ख) स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ :

बालबालिकाको हक सम्बन्धी संवैधानिक व्यवस्था अनुसार स्थानीय तहलाई जिम्मेवार बनाउन स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा विभिन्न प्रावधानहरु रहेका छन् । यस ऐनले बालअधिकार प्रवर्द्धन गर्न ऐनको दफा ११(ज) बमोजिम प्रारम्भिक बाल शिक्षा तथा विद्यालय शिक्षा र अनौपचारिक शिक्षा सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजनाको निर्माण, कार्यान्वयन र नियमन गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित गाउँ/नगरपालिकाको रहेको छ। शैक्षिक पूर्वाधार निर्माण र मर्मत सम्भार, आधारभूत तहको परीक्षा व्यवस्थापन, स्थानीय पुस्तकालय र वाचनालयको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन, माध्यमिक तहसम्मको शैक्षिक कार्यक्रमको समन्वय र नियमन गर्ने कार्य समेत गाउँ/नगरपालिकाको कार्यक्षेत्र भित्र पर्दछ । यसैगरी सोही दफाको खण्ड (झ) बमोजिम आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाई सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजनाको निर्माण, कार्यान्वयन र नियमन, आधारभुत स्वास्थ्य सेवाको सञ्चालन र प्रवर्द्धन, स्वस्थ खानेपानी तथा खाद्य पदार्थको गुणस्तर र वायु तथा ध्वनिको प्रदुषण नियन्त्रण, सरसफाई चेतनाको अभिवृद्धि र स्वास्थ्यजन्य फोहरमैलाको व्यवस्थापन समेत स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रमा रहेको छ ।

ऐनको दफा १२ उपदफा २ खण्ड (१) को ग ले बालमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्द्धन गरी बालमैत्री वडा घोषणा गर्ने जिम्मेवारी गाउँ/नगरपालिकाको वडालाई दिएको छ । बालउद्यानको व्यवस्था, प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्र सञ्चालन र व्यवस्थापन, पुस्तकालय, वाचनालय, सामुदायिक सिकाई केन्द्र व्यवस्थापन, बालक्लब तथा बालसञ्जालको संचालन र व्यवस्थापन, वडाततहको स्वास्थ्य केन्द्र तथा उपकेन्द्रको व्यवस्थापन, बालबालिकाहरुलाईै बि.सि.जि।, पोलियो, भिटामिन ए को व्यवस्था, पोषण कार्यक्रमको सञ्चालन, अन्तरिव्द्यालय तथा बालक्लब मार्फत खेलकुद कार्यक्रमको सञ्चालन, प्रचलित कानून बमोजिम घटना दर्ता सम्बन्धी जनचेतना कार्यहरु समेत वडाको जिम्मेवारीमा रहेका छन् । यस्तै महिला विरुद्धको हिंसा, छुवाछुत, दहेज तथा दाइजो, हलिया प्रथा, छाउपडी, कमलरी प्रथा, बालश्रम, मानव बेचविखन, निरक्षरता जस्ता सामाजिक कुरीति र अन्धविश्वासको अन्त्य गर्ने, गराउने , सडक बालाबलिकाको उद्धार र पुर्नस्थापना गर्ने गराउने, प्राङ्गारिक कृषि, सुरक्षित मातृत्व, विद्यार्थी भर्ना, पूर्ण खोप, खुला दिसामुक्त क्षेत्र, वातावरणमैत्री तथा बालमैत्री शासन जस्ता प्रवर्द्धनात्मक कार्यहरु गर्न, गराउने जिम्मेवारी समेत वडाको हुने प्रावधान रहेको छ ।

गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रका विषयमा स्थानीयस्तरको विकासका लागि आवधिक, वार्षिक, रणनीतिगत, विषय क्षेत्रगत, मध्यकालीन तथा दीर्घकालीन विकास योजना बनाउँदा नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको नीति, लक्ष्य, उद्देश्य, समयसीमा र प्रकृयासंग अनुकुल हुनेगरी गर्नुपर्ने र सबै प्रकृयामा बालालिका लगायतका अन्तरसम्बबिन्धत विषयलाई समावेश गर्नुपर्ने व्यवस्था समेत यस ऐनले गरेको छ ।

(ग) बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५

प्रत्येक बालक जम्मेपछि निजको बाबु भए बाबुले, बाबु नभए आमाले र आमा पनि नभए परिवारका अन्य सदस्यले आफ्नो धर्म, संस्कृति र चलन अनुसमर बालकको नाम राखिदिनु पर्ने र बालकको बाबु, आमा वा परिवारको कुनै सदस्य जीवित नरहेकोमा वा पत्ता नलागेकोमा बालकलाई पाल्ने व्यक्ति वा संस्थाले बालकको नाम राखिदिनु पर्ने व्यवस्था बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५ ले गरेको छ । यसैगरी यस ऐनमा बाबु, आमाले आफ्नो परिवारको आर्थिक अवस्था अनुसार प्रत्येक बालकको पालन पोषण गर्नुका अतिरिक्त निजको शिक्षा, स्वास्थ्योपचार, खेलकुद तथा मनोरञ्जनका सुविधाहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने प्रावधान रहेको छ । उक्त ऐनले बालबालिकाको बाँच्न पाउने अधिकार, नाम, राष्ट्रियता र पहिचानको अधिकार, भेदभाव विरुद्धको अधिकार, बाबु आमासंग बस्ने र भेटघाट गर्ने अधिकार, संरक्षणको अधिकार, पोषण तथा स्वास्थ्यको आधिकार, खेलकुद, मनोरञ्जन तथा सांस्कृतिक अधिकार र शिक्षाको अधिकारलाई बालबालिकाको अधिकारको रुपमा सुनिश्चित गरेको छ । त्यसैगरी बालबालिकासंग सम्बन्धित विषय हेर्न बाल अदालतको गठन गर्ने व्यवस्था रहेको छ । बालअधिकारलाई सुनिश्चित गर्न सहयोग पुऱ्याउन केन्द्रिय बाल न्याय समिति र जिल्ला बाल न्याय समितिको व्यवस्था समेत रहेको छ । प्रदेश तथा स्थानीय तहमा बाल अधिकारको विषयलाई संस्थागत गर्न राष्ट्रिय बाल अधिकार परिषद, प्रदेश तथा स्थानीय तहको बाल अधिकार समितिको व्यवस्था समेत रहेको छ ।

(घ) मुलुकी देवानी संहिता ऐन, २०७४

प्रत्येक व्यक्तिले अन्य व्यक्तिको व्यक्तित्वलाई स्वीकार गर्नुपर्ने, कानूनको दृष्टिमा सबै नागरिक समान हुने, समान कानूनको प्रयोगमा भेदभाव गर्न नपाइने, कुनै पनि व्यक्तिको वैयक्तिक स्वतन्त्रता अपहरण गर्न नपाइने, प्रत्येक व्यक्ति जन्मनासाथ व्यक्तिको रुपमा मान्यता पाउने, प्रत्येक व्यक्तिले जन्मनासाथ नाम र थरको अधिकार हुने, आमा बाबुबाट मातृत्व र पितृत्वको निर्धारण हुने, कृतिम गर्भादानबाट जन्मिएको शिशुको पितृत्व बाबुको हुने, दम्पत्तिले छोराछोरीको जन्मदर्ता गर्नुपर्ने, प्रत्येक नाबालकको आमाबाबुले हेरचाह र स्याहार संभार गर्नुपर्ने, सम्बन्धी विच्छेद भएका दम्पत्तिले छोराछोरको अधिकार कायमै रहने, नाबालकलाई श्रमिकको रुपमा काममा लगाउन नहुने, अशक्त छोराछोरीलाई विशेष हेरचाह गर्नुपर्ने, नाबालकको संरक्षक नभएर माथवर हुने, बालबालिकाको सर्वोत्तम हित हुने गरी धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राख्नुपर्ने व्यवस्था ऐनमा रहेको छ ।

(ङ) बालश्रम (निषेध र नियमित) ऐन, २०५६

कसैले पनि बालकलाइ ललाई, फकाइ वा झुक्काएर वा कुनै पनि प्रलोभनमा वा डर, त्रास वा दवावमा पारी वा अन्य कुनै तरिकाले निजको इच्छा विरुद्ध श्रमिकको रुपमा काममा लगाउनु हुदैन भन्ने व्यहोरा ऐनको दफा ४ मा उल्लेख भएको छ । यसैगरी बालकलाइ काममा लगाउदा दिनमा ६ घण्टा र एक सप्ताहमा ३६ घण्टा भन्दा बढि अतिरिक्त पारिश्रमिक दिइ वा नदिइ काममा लगाउनु हुदैन भन्ने व्यहोरा दफा ९(२) मा रहेको छ । ऐनको दफा १० (१) ले प्रतिष्ठानले श्रमिकको रुपमा काम गर्ने बालकलाइ लिङ्ग, वर्ण, धर्म वा जातजातीको आधारमा कुनै भेदभाव नगरी समान कामको लागि समान पारिश्रमिक र सुविधा दिनुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । ऐनको दफा ११ ले कुनै पनि प्रतिष्ठानमा व्यवस्थापकले त्यहाँ काम गर्ने बालकको स्वास्थ्य र सुरक्षा सम्बन्धी व्यवस्था गर्नुपर्ने प्रावधान राखेको छ ।

(च) बाल अधिकार सम्बन्धी महासन्धि (CRC)

बालआधिकार महासन्धी १९८९ (नेपालले १४ सेप्टेम्बर १९९० मा अनुमोदन गरेको) ले बालआधिकारको सम्मान, संरक्षण र संवर्द्धन गर्न गैरविभेदिकरण (धारा २), सर्वोत्तम हित (धारा ३), सर्वाङ्गिण विकास (धारा ६), सहभागिता (धारा १२) को सिद्धान्तलाइ अवलम्बन गरेको छ । ५४ वटा धारा रहेको यस महासन्धिमा धारा १ देखि ४० मा विभिन्न किसिमका बालअधिकारको व्यवस्था गरिएका छ । धारा ४२ मा राष्ट्रिय वा अन्तराष्ट्रिय व्यवस्था मध्ये उत्कृष्टलाई कार्यान्वयन गर्न पाउने स्वतन्त्रता दिइएको छ । धारा ४२ मा बालअधिकारको विषयमा राज्यले बालबालिका र अभिभावकलाई जानकारी गराउनुपर्ने व्यवस्था छ । धारा ४३ देखि ५४ सम्म बालअधिकारको कार्यान्वयन, अनुगमन, मुल्यांकन तथा प्रतिवेदनको व्यवस्था गरिएको छ ।

(झ) अन्य प्रयासहरु

बाल अधिकारका क्षेत्रमा राष्ट्रिय, क्षेत्रीय र अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा भएका प्रयासहरु मध्ये नेपालले अवलम्बन गरेका केही प्रमुख प्रयासहरु देहाय बमोजिम छन्ः

(१) महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव उन्मूलन सम्बन्धी महासन्धि (Convention o the Elevation of all Forms of Discriminination against Women(CEDAW), १९७९ को अनुमोदन ।

(२) सशस्त्र द्वन्द्वमा बालबालिकाको प्रयोग, बालबालिकाको बेचविखन, बा वेश्यावृत्ति र अश्लिल चित्रण विरुद्ध बाल अधिकार सम्बन्धी महासन्धिको इच्छाधीन आलेख २००० को पक्ष राष्ट्र । (३) दक्षिण एशियामा बाल कल्याण प्रवर्द्धनको लागि क्षेत्रीय व्यवस्था सम्बन्धी सार्क महासन्धि २००२ को पक्ष राष्ट्र ।

(४) वेश्यावृत्तिको लागि महिला तथा बालबालिकाको जीउ मास्ने बेच्ने काम रोकथाम गर्ने र सो विरुद्ध संघर्ष गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था भएको सार्क महासन्धि २००२ को पक्ष राष्ट्र । (५) बाल न्याय (कार्यविधि) नियमावली, २०६३ तर्जुमा ।

(६) अन्तरदेशीय धर्मपुत्र धर्मपुत्री सम्बन्धी हेग महासन्धिमा हस्ताक्षर

(७) शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या, श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा, महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक, संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय लगायतका विषयगत मन्त्रालयले बालबालिकाका सवालहरुलाई क्षेत्रगत योजना र कार्यक्रममा समावेश गर्दै आएको ।

(८) सरकारी तथा गैरसरकारी निकायसंगको समन्वयमा स्थानीय तहले बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै आएको ।

२.३ कालीगण्डकी गाउँपालिकाले बालबालिका सम्बन्धी गरेका नीतिगत व्यवस्थाहरु

कालीगण्डकी गाउँपालिकाले बालमैत्री गाउँपालिका बनाउन विभिन्न नीतिगत व्यवस्था गर्दै आएको पाइन्छ । यी व्यवस्थाहरू संविधान, बालअधिकारसम्बन्धी ऐन तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को आधारमा कार्यान्वयनमा ल्याइएका छन्। संक्षेपमा प्रमुख नीतिगत व्यवस्थाहरू यसप्रकार छन् :

बाल अधिकार सुनिश्चित गर्ने नीति

- शिक्षा, स्वास्थ्य, पौष्टिक आहार र खेलकुदमा पहुँच सुनिश्चित गर्ने व्यवस्था।
- बालबालिकालाई हिंसा, शोषण, बालविवाह र श्रमबाट संरक्षण गर्ने प्रावधान।
- विशेष आवश्यकता भएका बालबालिकालाई समान अवसर प्रदान गर्ने नीति।

बालमैत्री शासन र कार्यक्रम

- गाउँपालिका तहमा बाल संरक्षण समिति गठन गरी बालसम्बन्धी योजनामा सहभागिता सुनिश्चित।
- नीति तथा कार्यक्रम निर्माणमा बालबालिकाको विचार समावेश गर्ने प्रक्रिया।
- प्रत्येक वर्ष बालमैत्री बजेट छुट्याउने व्यवस्था।

शिक्षा र विकाससम्बन्धी नीति

- निःशुल्क र अनिवार्य आधारभूत शिक्षा सुनिश्चित गर्ने।
- विद्यालय स्तरीय विद्यार्थी स्वास्थ्य परीक्षण र पोषण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।
- विद्यालय वातावरणलाई सुरक्षित, हिंसामुक्त र मैत्रीपूर्ण बनाउने नीति।
- समुदाय र परिवार केन्द्रित नीति

- अभिभावकलाई बालअधिकार सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम।
- बालविवाह न्यूनीकरण र रोकथामका लागि अभियान।
- विपन्न तथा जोखिममा रहेका बालबालिकालाई सहयोग र राहत कार्यक्रम।

यसरी, कालीगण्डकी गाउँपालिकाले बालमैत्री गाउँपालिका निर्माणका लागि कानुनी, सामाजिक र संस्थागत स्तरमा नीतिगत व्यवस्था गर्दै आएको छ।

२.४.बाल समूह तथा बालसञ्जालहरु

कालीगण्डकी गाउँपालिकामा सबै वडामा समुदाय र विद्यालय स्तरको गरी जम्मा १०५ बाल समुहहरु रहेको छ भने ७ ओटा वडास्तरीय बाल संजाल रहेको छ। गाउँपालिकामा भएका बालसमूहहरुको विवरण यस प्रकार रहेको छ :

क स	**बाल संञ्जाल**	**संख्या**
१	पालिका स्तरीय बाल सञ्जाल	१
२	वडा स्तरीय बाल सञ्जाल	७
३	टोल स्तरीय बाल समुह	९७
	जम्मा	१०५

२.५.बालमैत्री स्थानीययुक्त गाउँपालिकाको अवधारणा

बालमैत्री स्थानीय शासन बाल अधिकार सम्बन्धी समग्र पक्ष (बाल बचाउ, बाल संरक्षण, बाल विकास र बाल सहभागिता) को प्रवर्द्धन गरी नेपालको संविधान बमोजिम स्थानीय तहमा सुशासन अभिवृद्धि गर्न ल्याइएको अवधारणा हो। नेपालको संविधानमा भएको बाल अधिकार सम्बन्धी व्यवस्था, स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४, बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५, बाल अधिकार सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि (CRC), १९८९, लगायत अन्य कानून, नीति तथा कार्यक्रमहरुले समेत बाल अधिकारको समग्र पक्षलाई सम्वोधन गरेको छ। स्थानीय सरकारको रुपमा रहेका नगरपालिका र गाउँपालिका जनताको नजिकमा रहेर सेवा प्रवाह गर्ने निकायको रुपमा स्थापित भैसकेका छन्। यस सन्दर्भमा बालअधिकारको विषयलाई स्थानीय तहको समग्र कार्य पद्धति र प्रणालीमा अर्न्तभूत गर्दै कार्यान्वयनमा लैजान उपयुक्त देखिन्छ।

बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका २०७८ मा उल्लेखि भए अनुसार बालमैत्री स्थानीय शासन भन्नाले गैरविभेदीकरण, बालबालिकाको सर्वोत्तम हित, सर्वाङ्गिण विकास र अर्थपूर्ण सहभागिताको सिद्धान्तमा आधारित भई बाल बचाउ, बाल संरक्षण, बाल विकास र अर्थपूर्ण बालसहभागिता जस्ता बालअधिकारका सवाललाई स्थानीय तहको नीति, योजना, संरचना र कार्यप्रक्रियामा संस्थागत गर्ने शासकीय पद्धतिलाई सम्झनुपर्दछ।

कुनै पनि स्थानीय तहले बालबालिकाको आधारभूत अधिकार बाल बचाउ, बाल संरक्षण, बाल विकास र अर्थपूर्ण बालसहभागितालाई स्थानीय तहको नीति, संरचना र प्रणाली , कार्यप्रक्रिया र व्यवहारमा संस्थागत गर्ने गरी शासकीय पद्धतिको विकास गर्छ र बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका र कार्यान्वयन कार्यविधिहरुमा उल्लेखित सूचक तथा मापदण्ड पूरा गर्नका लागि प्रतिवद्धताका साथ कार्य गर्दछ भने उक्त स्थानीय तह बालमैत्री स्थानीय शासन उन्मुख भएको सम्झनुपर्दछ । निर्देशिका र कार्यविधिहरुमा तोके बमोजिमको बालमैत्री स्थानीय शासनको सूचकहरुमा नतिजा प्राप्त गर्ने स्थानीय तहलाइ बालमैत्री स्थानीय तहको रुपमा लिन सकिन्छ ।

२.६. बालमैत्री स्थानीय शासनको कार्यक्षेत्र :

कालीगण्डकी गाउँपालिकाको कार्यपालिका र गाउँ सभाबाट भएको निर्णय बमोजिम भुगोलको हिसाबले गाउँपालिकाका ७ ओटा वडाहरु बालमैत्री स्थानीय शासनको कार्यक्षेत्र हो भने विषयगत हिसाबले बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका २०७८ मा उल्लेखित बाल बचाउका १४, बालसंरक्षणका १०, बालविकासका ६, बालसहभागिताका ६ गरी ३६ सेवा प्रवाह सम्बन्धी सूचक र १५ वटा संस्थागत सूचक गरी जम्मा ५१ वटा सूचकमा तोके बमोजिम न्यूनतम उपलब्धी हाँसिल गर्ने कार्यभार बालमैत्री स्थानीय शासन गाउँस्तरीय र वडा समिति, गाउँपालिका र सरोकारवालहरुको हो । बालमैत्री स्थानीय शासन घोषणाका लागि आवश्यक सुचक तथा कार्यक्षेत्र र

कालीगण्डकी गाउँपालिकाको अवस्था यस प्रकार रहेको छ :

बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका, २०७८

अनुसुची ३

बालमैत्री स्थानीय शासनका न्यूनतम सूचकहरु

(दफा २१ संग सम्बन्धित)

क्र.स	सूचक	विद्यमान अवस्था २०८२)	बालमैत्री घोषणा गर्न न्यूनतम अंक (प्रतिशत)
क	**बाल बचाउ**		
१	गर्भवती महिलाहरुले कम्तिमा प्रसूति पूर्व चार पटक र आठ पटक प्रसूति पश्चात आमा र नजवात शिशुको कम्तिमा ३ पटक स्वास्थ्य जाँच गराएका हुनेछन्।	९६	९५
२	गर्भवती महिलाले टिटानस विरुद्धको २ वटा खोप लगाएका हुनेछन्।	९६	९५
३	गर्भवती तथा सुत्केरी आमाहरुले आईरन चक्की (जम्मा २२५ वटा) खाएका हुनेछन्।	९४.७४	९५
४	दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट सुत्केरी गराइएका हुनेछन्।	९५.०५	८०
५	६ महिनासम्मको शिशुलाई आमाले अनिवार्यरुपमा पूर्ण स्तनपान गराएका हुनेछन्।	९८.३६	८०
६	छ महिनादेखि पाँच वर्षमुनिका सबै बालबालिकालाई वर्षको २ पटक भिटामिन ए क्याप्सुल खुवाइएको हुनेछ ।	१००	१००
७	एक वर्ष भित्रका प्रत्येक बालबालिकाले नेपाल सरकारले तोकेका सबै र पूर्ण खोप प्राप्त गरी पूर्ण खोपयुक्त घोषणा भएको हुनेछ ।	१००	१००
८	एच्आईभी संक्रमित आमाबाट जन्मिएका सबै बालबालिकाले ARV Prophyaixis पाएका हुनेछन्।	१००	१००
९	सबै घरपरिवारले आयोडिनयुक्त नुनको प्रयोग गरेका हुनेछन्।	९६.१३	१००
१०	कम तौल, पुड्को र ख्याउटेपन हुने पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकाको संख्यामा कमी आएको हुनेछ । (९ जनामध्ये ५ जनाको उपचार भई अवस्थामा सुधार आइरहेको)	५५	८०
११	अति कडा कुपोषण भएका बालबालिकाको संख्या शून्य भएको हुनेछ । (१ जनाको पोषण सुधारको लागि उपचार भइरहेको)	१००	१००
१२	सबै घरधुरीमा आधारभूत तहको खानेपानीको सुविधा उपलब्ध भएको हुनेछ ।	९९.७९	१००
१३	चर्पी गएपछि, बालबालिकाको दिसा धोएपछि र खाना खानु/खुवाउनु अघि साबुन पानीले हात धुने परिपाटिको विकास भएको हुनेछ ।	९८.५८	१००
१४	प्रत्येक घरपरिवारले शौचालयको प्रयोग भएको तथा खुला दिसामुक्त घोषणा भएको हुनेछ ।	९८.७५	१००
ख	**बाल संरक्षण**		
१५	५ वर्ष मुनिका सबै बालबालिकाको जन्म दर्ता भएको हुनेछ ।	८६.६१	१००
१६	निकृष्ट प्रकारको बालश्रम अन्त्य गर्दै प्रभावित बालबालिकाको पुर्नस्थापना भएको हुनेछ ।	०	१००
१७	स्थानीय तह बाल विवाह मुक्त भएको हुनेछ ।	०	१००
१८	घरपरिवार, समुदाय, सार्वजनिक स्थान (विद्यालय, सामाजिक चाडपर्व, भेला) मा बालबालिका विरुद्ध हुने हिंसा, वेचविखन, शोषण, बेवास्ता र दुर्व्यवहारमा कमी आएको हुनेछ ।	०	८०

१९	समुदायमा आधारित बाल संरक्षण प्रणाली स्थापित भई सञ्चालनमा आएको हुनेछ ।	०	१००
२०	छाउपडी, कमलरी जस्ता सामाजिक कुप्रथा नरहेको हुनेछ ।	१००	९५
२१	स्थानीय तह/समुदायले १४ वर्षमुनिका असहाय बालबालिका (भएमा) को संरक्षण गर्न विशेष व्यवस्था गरेका हुनेछन्।	०	१००
२२	स्थानीय तहमा सडक बालबालिकाको संख्या शून्य भएको हुनेछ (सडक बालबालिका भएकोमा बालगृहमा राखी व्यवस्थापन भएको हुने)	१००	१००
२३	स्थानीय तहमा रहेका विद्यालयहरुले बालबालिकालाई शारीरिक तथा मानसिक यातना दिने छैनन्।	१००	१००
२४	कूलतमा लागेका बालबालिकाको लागि बाल सुधार गृहमा राख्ने व्यवस्था मिलाएको हुनेछन्।	०	१००
ग	**बाल विकास**		
२५	३ देखि ४ वर्ष उमेर पुगेका सबै बालबालिका प्रारम्भिक बालविकास कक्षामा भर्ना भै टिकाउदर सतप्रतिशत रहेको हुनेछ । (फरक क्षमता भएका बालबालिकाको हकमा विशेष व्यवस्था गर्नुपर्ने)	९५	१००
२६	५ देखि १४ वर्ष उमेर समूहका सतप्रतिशत बालबालिकाको आधारभूत शिक्षा (१ देखि कक्षा ८ सम्म) पुरा गरेका हुनेछन्।	९८.७१	१००
२७	प्रत्येक विद्यालयमा खानेपानीको सुविधा सहित छात्रछात्राको लागि अलग अलग शौचालयको व्यवस्था भै यसको प्रयोग भएको हुनेछ ।	८०	१००
२८	सबै विद्यालयका पूर्वाधार (कक्षा कोठा, फर्निचर, खेलमैदान, खोपानी धारा) बालमैत्री, अपाङ्गतामैत्री र सुरक्षित भएका हुनेछन् ।	६५	१००
२९	प्रत्येक विद्यालयमा अतिरिक्त क्रियाकलाप सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ ।	१००	१००
३०	सबै विद्यालयहरुले कुहिने र नकुहिने फोहोर अलग अलग बिर्सजन गर्ने व्यवस्था गरेका हुनेछन् ।	१००	१००
घ	**बाल सहभागिता**		
३१	स्थानीय तहमा समावेशी आधारमा बाल सञ्जाल गठन भई क्रियाशिल (न्यूनतम वार्षिक ३ वटा वैठक, ३ वटा कार्यक्रम सञ्चालन) रहेका हुनेछन्।	१००	९५
३२	स्थानीय तहका वस्ती वा टोल र विद्यालयहरुमा समावेशी आधारमा बालक्लब गठन भई क्रियाशिल (न्यूनतम वार्षिक ३ वटा वैठक, ३ वटा कार्यक्रम सञ्चालन) रहेका हुनेछन्।	१००	९५
३३	५ कक्षा भन्दामाथि अध्ययन अध्यापन हुने विद्यालयका व्यवस्थापन समितिमा बालक्लबको प्रतिनिधित्व रहनेछ ।	५६	१००
३४	स्वास्थ्य व्यवस्थापन समितिमा बालक्लब/सञ्जालको प्रतिनिधित्व रहनेछ ।	०	१००
३५	स्थानीय तहमा रहेका बालबालिका सम्बन्धी सरोकारका संरचना/समितिहरुमा १२ देखि १८ वर्षका बालबालिकाको संस्थागत सहभागिता सुनिश्चित गरिएको हुनेछ ।	१००	९०
३६	बालभेलाबाट माग भई आएका योजनाहरु स्थानीय तहको योजनामा समावेश भएका हुनेछन्।	१००	१००
ङ	संस्थागत विकास		
३७	वडा/गाउँ/नगरपालिका तहमा बालमैत्री स्थानीय शासन समितिहरु गठन भई क्रियाशिल रहेका हुनेछन् ।	२०	१००
३८	स्थानीय तहहरुले आफ्नो लागि बालमैत्री आचार संहिता र नीति नियम तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याएका हुनेछन्।	०	१००
३९	गाउँपालिका/नगरपालिकामा कम्तिमा एक बाल उद्यान सहतिको बालमैत्री सिकाइ स्रोत केन्द्र सञ्चालनमा रहेको हुनेछ ।	०	८०
४०	बालबालिकाको वस्तुगत विवरण (प्रोफाइल) को आधारमा स्थानीय	०	१००

	तहको विकास योजना र बालबालिकाको लागि लगानी योजना तर्जुमा भई कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।		
४१	स्थानीय तहको योजना तर्जुमा पूर्व वार्षिक रुपमा वडा र गाउँ/नगरपालिका तहमा बालभेला अयोजना गरी बालभेलाले प्राथमिकता तोकेका विषयलाई स्थानीय तहको योजना तुर्जमा प्रक्रियामा समावेश गरिएको हुनेछ ।	५०	१००
४२	स्थानीय तहमा बालबालिका सम्बन्धी स्थितिपत्र तयारी तथा प्रकाशन र अद्यावधिक भएको हुनेछ ।	०	१००
४३	प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रहरुले स्थानीय तहले तोकेको न्यूनतम मापदण्ड पुरा गरेका हुनेछन्।	०	१००
४४	विद्यालयले कक्षा ६ देखि १० सम्मका विद्यार्थीहरुको लागि बालमैत्री, वातावरणमैत्री र विपद्व्यवस्थापन सम्बन्धी अतिरिक्त कक्षा सञ्चालन गरेका हुनेछन्।	०	१००
४५	आधारभूत शिक्षा पश्चात विद्यालय शिक्षाबाट वञ्चित भएका बालबालिकाहरुले जीवन उपयोगी शिक्षा (व्यवसायिक तथा सीपमूलक तालिम) प्राप्त गरेका हुनेछन्।	०	८०
४६	स्थानीय तहमा रहेका प्रहरी (कार्यालय) चौकीहरुमा बालमैत्री कक्ष वा बालमैत्री सम्पर्क एकाइ रहेको हुनेछ ।	०	१००
४७	विद्यार्थी सवार हुने शैक्षिक संस्थाका सवारी साधनहरु स्थानीय तहले तोकेको न्यूनतम मापदण्ड अनुसार बालमैत्री र अपाङ्गतामैत्री हुनेछन्।	०	१००
४८	स्थानीय तहको प्रशासकीय कार्यालयमा स्तनपान कक्षको व्यवस्था भएको हुनेछ ।	०	१००
४९	बसपार्क, सिनेमा हल, हाटबजार, खेल मैदान जस्ता सार्वजनिक स्थलहरुमा बालमैत्री शौचालय र खोनेपानी धाराको व्यवस्था भएको हुनेछ ।	०	१००
५०	स्थानीय तहको विपद् व्यवस्थापन योजनामा विपद्को समयमा बालाबालिकाको आवश्यकता सम्बोधन गर्ने प्रावधान समावेश भएको हुनेछ ।	०	१००
५१	विपद्को समयमा बालबालिका तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको विशेष सहयोगको लागि संस्थागत व्यवस्था भएको हुनेछ ।	२५	१००

२.७. बालअधिकार (बालबचाउ, बालसंरक्षण, बालबिकास र बालसहभागिता)

बालबालिकाको विशेष हेरचाह, स्याहार र संरक्षणको लागि उनीहरुलाई बाँच्नको लागि चाहिने आवश्यक आधारभूत कुराहरुको व्यवस्था गर्नु, शिक्षा प्रदान गर्नु, स्वास्थ्य सेवा पु¥याउनु, खेल, मनोरञ्जन र आराम गर्न दिनु, माया, स्नेह गर्नु, हेला दुर्व्यवहार र शोषण लगायतका कुनै पनि खाले हिंसात्मक एवं सशस्त्र गतिविधीबाट जोगाउनु पर्दछ । सबै बालबालिकाले माया, स्नेह, शान्ति, समझदारी र सुरक्षापूर्ण वातावरणमा रहेर असल शिक्षा हासिल गर्नु, स्वस्थ हुनु तथा सुरक्षित रुपमा आफ्नो बालापन बिना अवरोध बिताउन पाउनु पदर्छ । बालबालिकाको पनि मानवीय अस्तित्व छ र उनीहरुलाई पनि सम्मान गरिनु पदर्छ, त्यसैले बालअधिकार भनेको कुनै नौलो कुरा होईन । एउटा सक्षम नागरिकको रुपमा हुर्कनका निम्ति प्रत्येक बालबालिकाका लागि आवश्यक हुने माथि उल्लेखित कुराहरुको समग्र रुप नै बालअधिकार हो ।

क) बाँच्न पाउने अधिकार

बाँच्न पाउनु बालबालिकाको जन्मसिद्ध अधिकार हो । गर्भमा रहेदेखि नै सुरक्षित हुनका लागि गर्भवती महिलाको विशेष स्याहार लगायत बालबालिकाको सुरक्षित रुपमा जन्म हुनुपर्दछ । जन्मे पछि पौष्टिक आहार र आवास, स्वस्थ वातावरण, सफा पानी, खोप, स्वास्थ्य स्याहार तथा प्राथमिक उपचार लगायतका आधारभूत कुराको व्यवस्था हुनुपर्दछ । बाँच्न पाउने अधिकार अन्तर्गतका मुख्य विषयहरु बुँदागत रुपमा उल्लेख गरिएको छ :

- ❖ जन्मन पाउने, गर्भवति महिलाको विशेष स्याहार
- ❖ गाँस, बास र कपास
- ❖ पौष्टिक आहार र स्वास्थ्य स्याहार
- ❖ आमा बाबुको माया ममता
- ❖ स्वस्थ वातावरण र प्राथमिक उपचार

ख) संरक्षण पाउने अधिकार

प्रत्येक बालबालिकाले भेदभाव, शोषण, दुर्व्यवहार, अपहेलना, उत्पीडन एवं हानीकारक काम तथा युद्धमा संलग्न हुनुपर्ने स्थिति, ओसारपोसार तथा बेचबिखन र आमाबाबुबाट अलग्गिनु पर्ने लगायतका जोखिमपुर्ण स्थितिबाट सुरक्षित हुन पाउनुपर्छ । अपाङ्ग तथा परिवार विहीन बालबालिकाको निम्ति विशेष व्यवस्था हुनुपर्छ । सम्पुर्ण बालबालिकालाई कानुनी संरक्षण प्राप्त हुनुपर्छ ।

बाल संरक्षणको अधिकार अन्तर्गतका मुख्य विषयहरु बुँदागत रुपमा उल्लेख गरिएको छ :

- ❖ जोखिमपूर्ण भेदभाव र कुरितिबाट संरक्षण (गर्भबाटै)
- ❖ शारीरिक शोषण, यातना र श्रमबाट सुरक्षित
- ❖ कानुनी सुरक्षा र संरक्षण
- ❖ आमाबाबुको संरक्षण र निगरानी

- ❖ हानीकारक काम तथा युद्धमा संलग्नताबाट संरक्षण
- ❖ लागुपदार्थ तथा नसालुपदार्थबाट संरक्षण
- ❖ बेचबिखन, ओसारपसारबाट संरक्षण

ग) विकास गर्न पाउने अधिकार

स्वच्छ वातावरणमा सार्थक शिक्षा आर्जन गर्ने, मनोरञ्जन, खेल र आराम गर्ने, बाबुआमाको समान माया-ममता पाउने, उचित स्वास्थ्योपचार लगायतका उचित जीवनस्तरका निमित्त चाहिने एवं बालबालिकाको शारीरिक, मानसिक, नैतिक, सामाजिक विकासका निमित्त आवश्यक पर्ने सुविधा र अवसरहरु प्राप्त गर्ने अधिकार प्रत्येक बालबालिकको जन्मसिद्ध अधिकार हो ।

बाल विकासको अधिकार अन्तर्गतका मुख्य विषयहरु बुँदागत रुपमा उल्लेख गरिएको छ :

- ❖ शिक्षा आर्जन गर्ने
- ❖ मनोरन्जन, खेल
- ❖ आमाबाबुको समान माया ममता
- ❖ उचित स्वास्थ्योपचार
- ❖ शारीरिक र मानसिक, भावनात्मक र बौद्धिक
- ❖ विकासका लागि आवश्यक सुविधा र अवसरहरु
- ❖ उचित मार्गदर्शन र राम्रो वातावरण

घ) सहभागी हुन पाउने अधिकार

बालबालिकाको जीवनमा प्रभाव पार्ने नीति निर्णयहरुमा बालबालिकाको आफ्नो कुरा सुनिनुपर्ने र सो विचारको कदर गरिनु पर्ने, रचनात्मक कार्य, सामाजिक र सास्कृतिक क्रियाकलाप तथा जीवनका हरेक पक्षमा विना रोकतोक र विना भेदभाव सहभागी हुन पाउनु, आस्थाअनुसारको धर्ममा संलग्न हुने, बालबालिका सम्बन्धी कुनै पनि कुराको जानकारी राख्न र अभिब्यक्त गर्न, संघसंस्था खोल्न वा सहभागी हुन पाउने लगायतका अधिकारहरु सबै बालबालिकाले पाउनुपर्दछ ।

अर्थपूर्ण बाल सहभागिता अन्तर्गतका मुख्य विषयहरु बुँदागत रुपमा उल्लेख गरिएको छ :

- ❖ सामाजिक क्रियाकलापमा भाग लिन पाउनु पर्ने
- ❖ जीवनका हरेक पक्षमा स्वतन्त्रपूर्वक सहभागि हुन पाउनु पर्ने
- ❖ रचनात्मक कार्यहरुमा सहभागिता
- ❖ जीवनका वारेमा सोच्ने, निर्णय लिने र केही गर्ने अधिकार
- ❖ संघ संस्था खोल्न तथा सहभागी हुन पाउने अधिकार
- ❖ आस्था अनुसारको धर्ममा संलग्नता
- ❖ बालबालिकाको बिचार र भावनाको कदर गरिनु पर्ने

२.८. बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यक्रमका साझेदार तथा सहयोगी संस्थाहरु र भुमिका :

बाालमैत्री स्थानीय शासनलाइ प्रभावकारी बनाउन केन्द्र र प्रदेश स्तरका साझेदार सहित स्थानीय स्तरका साझेदार तथा सहयोगी संस्थाहरुको भुमिका अत्यन्त महत्वपूर्ण हुन्छ। बालमैत्री स्थानीय शासन पद्धतिको संस्थागत विकास, नीति निर्माण, निर्देशन, बजेट प्रणालीलाइ बालमैत्री बनाउने , बालमैत्री स्थानीय शासन संचालनका लागि प्रदेश र स्थानीय तहलाइ सहजीकरण, निरन्तर अनुगमन गर्ने गराउने, बालअधिकार सम्बन्धी परामर्श सुझाव दिने, स्थानीयस्तरमा निर्माण भएका र हुने भौतिक पूर्वाधारहरु बालमैत्री वनाउने आवश्यक नीति एंव मार्गदशन प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई गर्ने गराउने लगायत अन्य विशिष्ट भुमिका केन्द्रिय तहबाट निभाउनुपर्ने हुन्छ साथै प्रदेश तहबाट बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी प्रादेशिक नीति तथा रणनीति बारे समन्वय गर्ने, प्रदेशस्तरका सबै सरकारी एवं गैर सरकारी क्षेत्रमा बालमैत्री स्थानीय शासन पद्धतिलाई मूलप्रवाहीकरण गर्न नीतिगत निर्देशन दिने एवं साझेदारी स्थापना गर्ने गराउने, बजेट प्रणालीलाइ बालमैत्री गराउने लगायत थप विशिष्ट भुमिका निर्वाह गर्नुपर्ने हुन्छ।

स्थानीय स्तरका साझेदारहरुः

बालमैत्री स्थानीय शासन पद्धतिको प्रवर्धन गर्ने प्रक्रियामा देहायकका स्थानीयस्तरका साझेदार संस्थाहरु रहनेछन्:

(क) जिल्ला समन्वय समिति

१. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी कार्यको लागि समन्वय तथा सम्पर्क डेस्कको व्यवस्था गर्ने,

२. विभिन्न सरोकारबालाको बीचमा सम्पर्क, समन्वय र साझेदारी विकास गरी बालमैत्री स्थानीय शासन सञ्चालनमा गाँउ/नगरपालिकालाई सहयोग गर्ने,

३. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी संचालित कार्यक्रमहरु समन्वयात्मक र एकीकृत ढंगबाट संचालन गर्न गाँउ/नगरपालिकालाई सहयोग गर्ने,

४. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी स्थानीय तहमा संचालित कार्यक्रमहरुको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने गराउने,

५. बालमैत्री स्थानीय तह घोषणाको लागि स्थलगत अनुगमन गरी आवश्यक सुझाव दिने । ६. बालमैत्री स्थानीय शासनको आवधिक समीक्षा गरी कार्यक्रम संचालनमा देखा परेका समस्याहरु निराकरणमा गाँउ/नगरपालिकालाइ सहयोग गर्ने,

ख) गाउँपालिका स्तरीय साझेदारहरुः

बालमैत्री स्थानीय शासन पद्धतिको प्रवर्धन गर्ने प्रक्रियामा देहायका गाउँ तथा नगरस्तरका साझेदार संस्थाहरु रहनेछन्:

(क) गाउँपालिका

१. केन्द्र र प्रदेश तथा अन्य सरोकार निकायवाट प्राप्त मार्गदर्शन, नीति तथा कार्यक्रमहरु आ- आफ्नो क्षेत्रको सन्दर्भमा आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गरी वा नगरी लागू गर्ने,

२. आफ्नो क्षेत्रमा बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी नीति तर्जुमा गर्ने,

३. बालमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्द्धनको लागि सम्पर्क व्यक्ति, बाल कल्याण अधिकारी तोक्ने,

४. बालमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्द्धनको लागि स्थानीयस्तरमा योजना तथा कार्यक्रम संचालन गर्दा नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्ने,

५. बालमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्द्धनको लागि बजेट विनियोजन गर्ने,

६. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी दीर्घकालीन नीति बनाई वार्षिक एवं आवधिक योजनामा समावेश गर्ने,

७. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी कार्यक्रमहरुको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने,

८. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी संचालित कार्यक्रमहरु समन्वयात्मक र एकीकृत ढंगबाट संचालन गर्ने गराउने,

९. बाल क्लव/समुह तथा संजालहरुको विकासमा सहयोग पुऱ्याउने, बालमैत्री स्थानीय शासनको आवधिक प्रगति समीक्षा गर्ने,

१०. आ-आफ्नो क्षेत्रबाट हुने सेवा प्रवाहलाई बालमैत्री बनाउने ।

११. गर्भवती महिला एवं बालवालिकाको स्वास्थ्य सम्बन्धी सेबालाई बालमैत्री गराउने

१२. बालवालिकाको आधारभूत स्वास्थ्य प्रवर्द्धनको लागि संचालन गरिने योजना तथा कार्यक्रमलाई बालमैत्री बनाउने

१३. बालवालिकाको शैक्षिक विकासका लागि संचालन गरिने योजना तथा कार्यक्रमहरुलाई बालमैत्री बनाउने,

१४. विद्यालय जान नसक्ने र बीचैमा कक्षा छोड्ने बालबालिकालाई विद्यालय शिक्षा उपलब्ध गराउने योजना कार्यान्वयन गर्ने,

१५. बालवालिकाको शारीरिक विकासको लागि भौतिक साधनको व्यवस्था गर्ने, १६. बाल क्लव/समुह तथा संजालहरुलाई सुचिकृत गरी तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने १७. वडालाई बालमैत्री घोषणा गर्न आवश्यक सहयोग र समन्वय गर्ने ।

(ख) बालमैत्री स्थानीय शासन गाउँपालिका तथा नगरपालिकास्तरीय समिति

१ बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी गाउँ/नगरस्तरको नीति, निर्देशिका, कार्यविधि तयार गर्ने र यस पद्धतिको प्रवर्द्धन गर्न गाउँ/नगरपालिकालाई नीतिगत पृष्ठपोषण गर्ने,

२. बालमैत्री स्थानीय शासन पद्धतिको प्रवर्द्धन गर्न गाउँ/नगरपालिकास्तरबाट समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्ने,

३. बालवालिकाको क्षेत्रमा कार्यरत अन्तर्राष्ट्रिय एवं राष्ट्रिय, सरकारी एवं गैर सरकारी संघसंस्था तथा तहबीच आवश्यक समन्वय गर्ने गराउने,

४. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी कार्यको अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने, गराउने ।

(ग) गाउँ/नगर कार्यपालिकाका महाशाखा, शाखा, ईकाई

१. महिला तथा बालबालिका सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमलाई बालमैत्री बनाउने र यस्ता कार्यक्रमहरुमा बाल सहभागिता सुनिश्चित गर्न सहयोग गर्ने

२. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी सूचक प्राप्त हुनेगरी बालमैत्री योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्न क्रियाशिल रहने,

३. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी भएका क्रियाकलाप तथा प्रगति विवरणको सूचना अद्यावधिक र सम्प्रेषण गर्ने,

४. सेवा प्रवाह पद्धतिलाई बालमैत्री बनाउने ।

५. आ-आफ्नो विषयमा संचालन हुने नीति तथा कार्यक्रमलाई बालमैत्री बनाउने र यस्ता कार्यक्रमहरुमा बाल सहभागिता सुनिश्चित गर्ने,

६. आ-आफ्नो विषयमा बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी सूचक प्राप्त हुनेगरी बालमैत्री योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने र स्वीकृतिको लागि गाँउ/नगरपालिकामा पेश गर्ने ।

७. बालमैत्री स्थानीय शासनका सम्बन्धित सूचकहरुको अवस्था विश्लेषण, अनुगमन र प्रमाणिकरण गर्ने ।

(घ) बाल क्लव/संजाल, महिला संजाल तथा गैर सरकारी संस्था

१. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न आफ्ना सदस्यहरुलाई परिचालन गर्ने,

२. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि स्थानीय तह र विषयगत शाखालाई सहयोग गर्ने,

३. बालबालिका सम्बन्धी कार्य गर्दा स्थानीय तहसंग समन्वय गरी एकद्वार पद्धतिबाट कार्य गर्ने गराउने,

४. आ-आफ्नो क्षेत्रबाट हुने विकास निर्माण एवं सेवा प्रवाहलाई बालमैत्री बनाउने ।

(ङ) वडा समिति

१. नगरपालिकावाट प्राप्त मार्गदर्शन, नीति तथा कार्यक्रमहरु आफ्नो कार्य क्षेत्रमा लागू गर्ने,

२. आफ्नो वडामा बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी नीति, योजना तर्जुमा र बजेट बिनियोजन गर्ने गरी गाँउ/नगरपालिकामा पेश गर्ने,

३. बालमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्द्धनको लागि आफ्नो वडामा सम्पर्क व्यक्ति तोक्ने,

४. बालमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्द्धनको लागि वडास्तरमा योजना तथा कार्यक्रम संचालन गर्दा नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्ने,

५. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी संचालित कार्यक्रमहरु समन्वयात्मक र एकीकृत ढंगबाट संचालन गर्ने गराउने,

६. वडामा संचालित बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी कार्यक्रमहरुको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने,

७. बाल क्लव/समुह तथा संजालहरुको विकासमा सहयोग पुऱ्याउने,

८. बालमैत्री स्थानीय शासनको आवधिक प्रगति समीक्षा गर्ने,

९. आफ्नो क्षेत्रबाट हुने सेवा प्रवाहलाई बालमैत्री बनाउने ।

१०. बाल क्लव/समुह तथा संजालहरुलाई आफ्नो वडामा सुचिकृत गरी तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने । ११. आफ्नो वडालाई बालमैत्री वडा वनाउने ।

(च) बालमैत्री स्थानीय शासन वडा समिति

१. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी वडास्तरको नीति तथा योजना तयार गर्न र यस पद्धतिको प्रवर्द्धन गर्न वडा समितिलाई नीतिगत पृष्ठपोषण गर्ने,

२. बालमैत्री स्थानीय शासन पद्धतिको प्रवर्द्धन गर्न वडास्तरबाट समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्ने,

३ बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धि आवधिक, वार्षिक लगानी योजना तर्जुमा र बजेट विनियोजन गर्न वड समिति र गाउँ/नगरपालिका संग समन्वय गर्ने,

४. बालवालिकाको क्षेत्रमा वडास्तरमा कार्यरत अन्तर्राष्ट्रिय एवं राष्ट्रिय, सरकारी एवं गैर सरकारी संघसंस्था तथा तहबीच आवश्यक समन्वय गर्ने गराउने,

५. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी कार्यको अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने, गराउने ।

(छ) बालमैत्री स्थानीय शासन समुदाय समिति, सामुदायिक संस्था, सेवा केन्द्र, विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था, गैसस तथा अन्य संघसंस्था

१. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गरी सेवा प्रवाहमा सहयोग पुऱ्याउने,

२. बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणालाई समुदायस्तरसम्म पुऱ्याउन प्रवर्द्धनात्मक कार्यहरु गर्ने,

३. बाल समूहहरुको विकास र प्रवर्द्धनमा सहयोग पुऱ्याउने,

४. कार्यक्रमको स्वःअनुगमन, आवधिक समीक्षा र मूल्याङ्कन गर्ने, छ. स्थानीयस्तरमा उपलव्ध साधन स्रोत बालबालिकाका क्षेत्रमा परिचालन गर्ने,

५. सरोकारबालासंग सम्पर्क एवं समन्वय गर्ने र साझेदारी निर्माण गर्ने,

६. स्वीकृत नीति निर्देशिका अनुसार कार्यक्रम संचालन गर्ने,

७. आ-आफ्नो क्षेत्रमा संचालन हुने कार्यक्रमको स्वामित्व ग्रहण गर्ने,

८. आ-आफ्नो क्षेत्रबाट हुने विकास निर्माण एवं सेवा प्रवाहलाई बालमैत्री बनाउने ।

२.९.बालमैत्री सुसाशन युक्त स्थानीय तह निर्माणका लागि अवसर र सम्भावनाहरु

बालअधिकार महासन्धिको अनुमोदनले बालबालिकाहरु प्रति राज्यलाई जवाफदेहि बनाएकोर यसै प्रति लक्षित भई नेपाल सरकारले बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका र कार्यविधिहरु तयार गर्नु आफैमा एउटा अवसरको रुपमा रहेको छ । बालअधिकारको विषयलाई स्थानीय तहको समग्र कार्यपद्धति र प्रणालीमा अन्तरभूत गर्दै कार्यान्वयन गर्न गरेको निर्देशन बमोजिम बालमैत्री स्थानीय शासन अवलम्बनलाई लक्ष्यका साथ अगाडी बढाईएको हो । कालीगण्डकीगाउँपालिकाका सबै वडामा बालमैत्री स्थानीय शासन लागु गर्नको लागि गाउँसभाबाट बालबालिका सम्बन्धी विशेष नीति तथा योजनाहरु पास भएका छन् । बालबालिकाको क्षेत्रमा निश्चित प्रतिशत बजेट विनियोजन भएको छ ।

कालीगण्डकीगाउँपालिकामा विगत देखि नै स्वास्थ्य संस्था र विद्यालयले बालबालिकाको क्षेत्रमा गरेको महत्वपूर्ण योगदानका कारण यस पालिकाका बाल बचाउ र विकासको क्षेत्रमा अधिकांश सुचकहरु पुरा भएका छन्। बालमैत्री पालिका घोषणाका लागि पुरा गर्नुपर्ने ५१ सुचकहरुमध्ये २१ सुचकमा तोकेबमोजिमको नतिजा प्राप्त भइसकेको छ । जसले सिन्धुपाल्चोक जिल्लाकै पहिलो बालमैत्री पालिका घोषणा गर्ने यात्रामा महत्वपूर्ण खुड्किलाको रुपमा काम गर्नेछ । यस बाहेक बालमैत्री स्थानीय शासन युक्त गाउँपालिका घोषणाका लागि अवसर र सम्भावहरु यस प्रकार रहेका छन्।

१. गाउँपालिका जनप्रतिनिधि, सम्बन्धित कर्मचारीहरु र सरोकारवालाहरुलाई बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी अभिमुखीकरण गरिनु र बालमैत्री घोषणाका लागि सबै प्रतिवद्ध हुनु ।

२. बालमैत्री स्थानीय शासनको संस्थागत विकासको लागि पालिका र वडा स्तरमा बालमैत्री सहजकर्ताहरु परिचालन गरिनु ।

३. संस्थागत रुपमा पालिका र वडाहरुमा बालमैत्री सम्पर्क व्यक्ति तोकिनु । ४. बालक्लब एवं बालसंजालहरु गठन हुनु ।

५. स्वास्थ्य संस्था, विद्यालय, स्थानीय संघसंस्था लगायतको सकारात्मक सहयोग रहनु । ६. खुल्ला दिशा मुक्त क्षेत्र, पूर्ण खोप युक्त गाउँपालिका, पूर्ण साक्षर गाउँपालिका घोषणा हुनु ।

७. सुनौला हजार दिन तथा वहुक्षेत्रीय पोषण सम्बन्धी कार्यक्रम प्रभावकारी रुपमा संचालन हुनु । लगायत

परिच्छेद ३ : जनसंख्या

वि.सं. २०८१ सालमा कालीगण्डकी गाउँपालिकाका बालबालिकाको वस्तुगत विवरण तयारीको क्रममा गरिएको घरधुरी सर्वेक्षण बमोजिम यस पालिकामा जम्मा ४४९५ घरधुरी र २४४४८ जनसंख्या रहेको छ । जसमध्ये महिला ११९१२ र पुरुष १२५३६ जना छन् । १८ वर्षभन्दा कम उमेरका जम्मा ६०३३ जना बालबालिका रहेका छन्। जसमध्ये बालक ३२०२ र बालिका २८३२ जना छन् । जुन कुल जनसंख्याको २४.६८ प्रतिशत हुन आउछ ।

कालीगण्डकी गाउँपालिकामा वि.सं. २०७८ को राष्ट्रिय जनगणनामा जम्मा जनसंख्या १७९५५ रहेको छ । जसमध्ये महिला जनसंख्या ९८११ र पुरुष जनसंख्या ८१४४ रहेको छ । जनगणना अनुसार ४७६२ घरधुरी रहेको छ । राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार कालीगण्डकीवडा नं. १, कारीकोट चण्डीभञ्ज्याङमा जम्मा जनसंख्या २४०१, वडा नं. २ लसर्घा बेसीमा जम्मा जनसंख्या ३३०७, वडा नं. ३ आलमदेवीमा २३२५, वडा नं ४ बिर्घा अर्चले मा २५५३, वडा नं. ५ जैपते २४५२, वडा नं. ६ छाँपमा २२८७, वडा नं. ७ मिर्मीमा २६३० जनसंख्या देखिएको थियो भने वि.सं. २०७८ को जनगणना र वि.सं २०८१ चैतमा गरिएको घरधुरी सर्वेक्षणलाई तुलना गर्दा सबै वडामा जनसंख्या केही मात्रामा बढेको देखिएको छ । वडा अनुसार विस्तृत जनसंख्या र घरधुरी विवरण बुदाँ नं. ३.१ र ३.५ मा समेटिएको छ ।

३.१ उमेर समुह र जातीगत आधारमा जनसंख्या

(क) उमेर समुहको आधारमा जनसंख्या :

उमेर समुह	पुरुष	महिला	जम्मा
५ वर्ष मुनिका बालबालिका	५९८	५२४	११२२
५ देखि १२ वर्ष सम्मका बालबालिका	१४९६	१२८३	२७७९
१३ देखि १८ वर्ष सम्मका बालबालिका	११०७	१०२५	२१३२
१९ देखि माथि	९३३५	९०८०	१८४१५
जम्मा जनसंख्या	१२५३६	११९१२	२४४४८

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०८१

(ख) वडागत जनसंख्या

वडा नं.	५ वर्ष मुनिका			५ देखि १२			१३ देखि १८			१९ देखि माथि			जम्मा		
	बालक	बालिका	जम्मा	बालक	बालिका	जम्मा	बालक	बालिका	जम्मा	बालक	बालिका	जम्मा	बालक	बालिका	जम्मा
१	११२	८६	१९८	२३३	२४८	४८१	१८४	१८०	३६४	१५९१	१५१७	३१०८	२१२०	२०३१	४१५१
२	९६	८४	१८०	२१०	१९२	४०२	१६१	१३०	२९१	१३८९	१४५३	२८४२	१८५६	१८५९	३७१५
३	६२	५१	११३	१९३	१५४	३४७	१३१	१३९	२७०	१२०५	१२२५	२४३०	१५९१	१५६९	३१६०
४	११५	९१	२०६	२७३	२२६	४९९	२१६	२०४	४२०	१५३६	१४६७	३००३	२१४०	१९८८	४१२८
५	५९	६१	१२०	१८९	१४९	३३८	१४३	१३१	२७४	१२४५	१२१८	२४६३	१६३६	१५५९	३१९५
६	८४	८४	१६८	२२०	१७८	३९८	१३१	१२२	२५३	१२२८	११३९	२३६७	१६६३	१५२३	३१८६
७	७०	६७	१३७	१७८	१३६	३१४	१४१	११९	२६०	११४१	१०६१	२२०२	१५३०	१३८३	२९१३

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०८१

(ख)जातीगत आधारमा जनसंख्या विवरण

जातीगत विवरण	घरधुरी
आदिवासी/जनजाती	२२७५
ब्राह्मण/क्षेत्री	१६२४
दलित	५९०
अन्य	६
जम्मा	४४९५

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०८१

३.२. मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या विवरण

क्र.स.	मातृभाषा	जनसंख्या	प्रतिशत
१	नेपाली	१८९९०	७७.६७
२	मगर	५२५७	२१.५
३	नेवारी	९१	०.३७
४	माझी	९६	०.३९
५	अन्य (गुरुङ र उर्दु)	१४	०.०५
	जम्मा	२४४४८	१००

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०८१

३.३. जन्मदर्ता सम्बन्धी विवरण

जन्मदर्ता:

नाम तथा पहिचानको अधिकार नेपालको संविधान २०७२ ले मौलिक अधिकारको रुपमा प्रत्याभूत गरेको अधिकार हो । जन्मदर्ता बालबालिकाको अधिकार मध्ये पहिलो अधिकार हो । यसले बालबालिकाको पहिचान, नाम र राष्ट्रियता अधिकार सुनिश्चित गर्दछ । त्यसैले बच्चा जन्मनासाथ सम्बन्धित स्थानीय तहमा जन्मको दर्ता गराउनु बाबुआमाको कर्तव्य भित्र पर्दछ । बालअधिकार सम्बन्धी महासन्धिको धारा ७ मा बालबालिकालाई जन्मनासाथ जन्मदर्ता गरिन्छ र जन्मेपछि उसले आफ्नो नाम राख्न पाउने र राष्ट्रियताको अधिकार पाउनेछ भन्ने उल्लेख गरिएको छ । साथै बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ ले समेत बालबालिकाको नाम र जन्ममिति कायम गर्ने व्यवस्था गरेको पाइन्छ ।

कालीगण्डकी गाउँपालिकामा ५ वर्षमुनीका बालबालिकाको जन्मदर्ताको अवस्था सन्तोषजनक छैन । करिब ८३.०६ प्रतिशत बालबालिकाको जन्मदर्ता भइसकेको छ भने १६.९४ प्रतिशतको जन्मदर्ता भएको छैन । यसबाट घरपरिवार र समुदाय स्तरमा जन्मदर्ता समयमै गराउनुपर्छ भन्ने जनचेतना फैलाउनु पर्ने देखिएको छ । वि.सं. २०८१ चैतमा भएको घरधुरी सर्वेक्षण बमोजिम कालीगण्डकी गाउँपालिकाको वडाहरुमा जन्मदर्ता सम्बन्धी विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं.	५ वर्ष मुनिका बालबालिका संख्या			जन्मदर्ता भएका बालबालिका संख्या		
	बालक	बालिका	जम्मा	बालक	बालिका	जम्मा
१	११२	८६	१९८	९४	७२	१६६
२	९६	८४	१८०	७१	६५	१३६
३	६२	५१	११३	६०	५१	१११
४	११५	९१	२०६	९१	६६	१५७
५	५९	६१	१२०	५२	५५	१०७
६	८४	८४	१६८	७७	६७	१४४
७	७०	६७	१३७	५८	५३	१११
जम्मा	५९८	५२४	११२२	५०३	४२९	९३२

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०८१

३.४ वालविवाहको अवस्था

कालीगण्डकी गाउँपालिकामा वि.सं. २०७८ साल देखि २०८१ सालसम्म ३ वर्षको अवधिमा कुल ३५२ विवाहमध्ये ६३ जनाको वालविवाह भएको छ । २० वर्ष भन्दा कम उमेरमा करिब १७.८९ प्रतिशत बालबालिकाको विवाह भएको देखिएको छ। वडागत रुपमा कुल विवाह र वालविवाहको विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं.	गएको ३ वर्षमा भएको कुल विवाह	विवाह गर्दा २० वर्षभन्दा कम उमेर हुनेको संख्या (वालविवाह)
१	३२	४
२	३९	४
३	१४	४
४	७९	२१
५	५८	७
६	७१	१६
७	५९	७
	३५२	६३

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०८१

३.५ परिवार संख्या र प्रतिपरिवार औसत बालबालिका संख्या

क) वडा अनुसार घरधुरी र जनसंख्या विवरण

वाड नं.	घरधुरी संख्या	बालबालिका संख्या	जनसंख्या विवरण		
			महिला	पुरुष	जम्मा
१	७०९	१०४३	२१२०	२०३१	४१५१
२	६९७	८७३	१८५६	१८५९	३७१५
३	५८८	७३०	१५९१	१५६९	३१६०
४	७१३	११२५	२१४०	१९८८	४१२८
५	६५३	७३२	१६३६	१५५९	३१९५
६	५८८	८१९	१६६३	१५२३	३१८६
७	५४७	७११	१५३०	१३८३	२९१३
जम्मा	४४९५	६०३३	१२५३६	११९१२	२४४४८

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०८१

ख) औषत घरपरिवार र प्रति परिवार औषत बालबालिका

कालीगण्डकी गाउँपालिकामा जम्मा ४४९५ घरधुरी संख्या रहेको र जम्मा २४४४८ जनसंख्या रहेको हुँदा औषत घरपरिवार संख्या ५.४३ र प्रतिपरिवार औषत बालबालिका संख्या १.३४ रहेको छ ।

३.६ अपाङ्गताको विवरण

कालीगण्डकी गाउँपालिकामा १७ बालक र ११ बालिका गरी २८ जना अपाङ्गता भएका बालबालिका रहेका छन्।

(क) अपाङ्गता भएका बालबालिकाको वडागत विवरण

वडा नं.	अपाङ्गता भएका बालक संख्या	अपाङ्गता भएका बालिका संख्या	जम्मा
1	7	7	14
2	1	0	1
3	2	0	3
4	3	3	6
6	3	1	4
7	1	0	1

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०८१

(ख)अपाङ्गताको प्रकृतिको आधारमा बालबालिका विवरण

वडा नं.	अपाङ्गताको प्रकृति	बालक	बालिका	जम्मा
१	शारीरि अपाङ्गता	४	४	८
१	दृष्टी विहिन र न्यून दृष्टी	१	२	३
१	स्वर बोलाइ सम्बन्धी अपांगता	१	०	१
१	सुस्त श्रवण तथा बहिरा	०	१	१
१	बहु अपांगता	१	०	१
२	शारीरि अपाङ्गता	१	०	१
३	मानसिक / बौद्धिक अपांगता	१	०	१
३	स्वर बोलाइसम्बन्धी अपांगता	१	०	१
४	शारीरिक अपाङ्गता	२	२	४
४	दृष्टी विहिन र न्यून दृष्टी	१	०	१
४	सुस्त श्रवण तथा बहिरा	०	१	१
६	शारीरिक अपाङ्गता	२	०	२
६	मानसिक/ बौद्धिक अपाङ्गता	०	१	१
७	मानसिक / बौद्धिक अपाङ्गता	१	०	१

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०८१

परिच्छेद ४
बाल तथा मातृ स्वास्थ्य

४.१.स्वास्थ्य संस्था सम्बन्धी विवरण

(क) कालीगण्डकी गाउँपालिकाको स्वास्थ्य संस्था सम्बन्धी विवरण यस प्रकार रहको छ :

वडा नं	स्वास्थ्य संस्था	संख्या
१	सरकारी अस्पताल	१
२	निजि अस्पताल	
३	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	
४	स्वास्थ्य चौकी	४
५	आधारभुत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	२
६	सामुायिक स्वास्थ्य इकाई	१
७	गाउँ घर क्लिनिक	१३
८	खोप केन्द्र	२२
९	प्रसुती गृह	४
१०	औषधि पसल/मेडिकल	७

(ख) वडागत रुपमा सेवा प्रवाह गर्ने स्वास्थ्य संस्थाहरु र कार्यरत कर्मचारीको विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं	**स्वास्थ्य संस्थाको नाम**	**कर्मचारी विवरण**
१	चण्डीभञ्याङ् स्वास्थ्य चौकी	१ रमेश कुमार ओली २ रुकमाया थापा ३ आर्मीता थापा ४ नितु थापा ५ नैनी सारु
२	आलमदेवी स्वास्थ्य चौकी	१ लोक बहादुर संजापति २ श्याम बहादुर दर्लामी ३ रोशनी थापा ४ शान्ता पाण्डेय ५ चाहाना थापा
३	वैघ आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	१ उमा सेमै २ लक्ष्मी थापा ३ देवी पाण्डे
४	विर्घा स्वास्थ्य चौकी	१ शान्ती गिरी २ तारा चन्द्र उपाध्याय ३ पुनीता चौधरी

		४ सानु बराल ५ जमुना राना
५	वलाम आधारभूत स्वास्थ्य सेवा	१ देवी सरा थापा २ चन्द्रमा थापा ३ सिता न्यौपाने
६	श्री कृष्णगण्डकी स्वास्थ्य चौकी	१ खड्क बहादुर थापा २ छमी थापा ३ सहन्शीला पौडेल ४ प्रेम सिंह राना
७	कालीगण्डकी अस्पताल	१ यूबराज थापा २ डा मिलन माझि ३ डा किसन थापा ४ बिवेक भट्टराई ५ सुर्यकुमारी श्रेष्ठ ६ भिमिसरा संजापति ७ र्शमिल गाहा ८ मिन बहादुर थापा ९ पुजा वि क १० मन बहादुर राना ११ अनीशा पाण्डेय १२ हरीमाया सारु १३ लोक प्रिया पाण्डेय १४ अलिन ढिताल १५ दुर्गा कुवँर १६ जंग बहादुर राना १७ हुम बाहदुर राना १८ सलोनी सिंह थापा १९ गोविन्द ढकाल २० प्रदिप भट्टराई २१ हरि प्रसाद भट्टराई २२ गोपाल प्रसाद न्यौपाने २४ अर्मित न्यौपान् २५ मन कुमारी सार्की २६ मन थापा २७ गैमती राना २८ लिलाधर बस्याल २९ एकादेव पाण्डे ३० लक्ष्मी उपाध्याय ३१ निरु गैर्हे ३२ अन्जना थापा ३३ सिता खासु ३४ घनीमाया आले

ख) स्वास्थ्य संस्थामा औषधीको उपलब्धता

नेपाल सरकारबाट प्राप्त ३५ किसिमका औषधीहरु कालीगण्डकीगाउँपालिका स्थित स्वास्थ्य संस्थाहरुमा पर्याप्त मात्रामा उपलब्ध रहेको छ। स्वास्थ्य संस्थाहरुमा भएका पर्याप्त औषधिहरुको विवरण यस प्रकार रहेको छ :

Paracetamol, T Amoxycillin, T doxacillin, T. Metronidazole, T. Salbutamol, T.Ibuprofen, T ranitidine, Eye drop cipro, T metformin, T. Amoldipine, T CPM, Oint metformin, T azithro, Depo(Inj), Inj ranitidine, Inj diclo, Inj Hyoscine, ORS, T chlormpheniramine

अपर्याप्त औपधिहरुको विवरण यस प्रकार रहेको छ :

Inj PCM, T Diclo, T.CTZ, T Metformin (850 mg), Canuula (22, 24 gauze), Syp.CTZ

४.२.सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम

कालीगण्डकी गाउँपालिकाको स्वास्थ्य सम्बन्धी विभिन्न नीतिहरुमध्ये सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउन विशेष कार्य गर्ने उल्लेख गरिएको छ। गाउँपालिकाको स्वास्थ्य शाखा र वडास्थित स्वास्थ्य संस्थाहरुद्धारा गर्भवती तथा सुत्केरी आमाहरुलाइ मातृशिसु स्वास्थ्य सम्बन्धी सचेतना सहित विविध कार्यक्रमहरु विगत देखि नै संचालन गर्दै आएको छ। साथै गाउँपालिकामा

संचालित सुनौलो हजार दिन तथा वहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमबाट समेत १००० दिनका आमा र बच्चालाइ लक्षित गरी पोषण सहयोग, विविध सचेतनामुलक कार्यक्रमहरु संचालन भएको छ। जसले गर्दा सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रमको प्रभावकारिता बढेको छ। कालीगण्डकीगाउँपालिकामा अवस्थित स्वास्थ्य संस्थाहरुको अनुसार विगत ३ वर्षमा कुनै पनि नवजात शिशुको मृत्यु नभएको अवस्था छ।

४.३ खोप लगाउने बालबालिका सम्बन्धी विवरण

कालीगण्डकी गाउँपालिका पूर्ण खोप युक्त गाउँपालिका हो। वडा तथा गाउँपालिकाले प्रत्येक वर्ष पूर्ण खोपको सुनिश्चितता गर्दै आएको छ।

वडागत रुपमा १६ देखि २३ महिनाका बालबालिकाले पुर्णखोप पाएको विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं.	जम्मा बालबालिका संख्या	बी.सी.जी	डि.पी.टी/हिव/ हेव बी को तेश्रो मात्रा	दादुरा
1	३०	११	२५	३९
2	३५	९	२६	४०
3	१८	१०	१५	२०
4	३८	१६	३३	४०
5	२३	१३	२५	२३
6	३९	१७	३०	४०
7	२२	११	२७	२२
जम्मा	२०५	८७	१८१	२२४

४.४. बालबालिकामा पोषणको स्थिती

बालबालकाको पोषणको अवस्था सुधारको लागि कालीगण्डकीगाउँपालिकाका स्वास्थ्य संस्थाहरुद्धारा २ वर्ष मुनिका बालबालिकाको नियमित रुपमा वृद्धि अनुगमन तथा पोषण परामर्श हुने गरेको छ। नियमित रुपमा बालभिटा वितरण हुने गरेको छ। सुत्केरी आमाहरुको लागि पोषण भत्ता उपलब्ध गराउनुका साथै आवश्यक सचेतनामुलक कार्यक्रमहरु निरन्तर भइरहेको छ ।

(क) पूर्ण स्तनपानको अवस्था

वडा नं.	२ वर्ष सम्मका बालबालिका संख्या			६ महिनासम्म पूर्ण स्तनपान गरेका बालबालिका संख्या	६ महिनासम्म पुर्ण स्तनपान नगराएको (आमाको दुध सहित थप खाना खाएको)
	बालक	बालिका	जम्मा		
१	५२	३८	९०	८७	३
२	१८	१०	२८	२६	२
३	२४	२४	४८	४७	१
४	४१	३५	७६	६९	७
५	८	४	१२	१२	०
६	३८	३९	७७	७४	३
७	३३	३२	६५	५९	६

(ख) कुपोषणबाट प्रभावित बालबालिका

वडा नं.	५ वर्ष मुनिका जम्मा बालबालिकाका संख्या	कम तौल, पुड्को र ख्याउटेपन हुने पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकाको संख्या	अति कडा कुपोषण भएको बालबालिकाका संख्या	पोषण सुधारका लागि आवश्यक उपचार गराइरहेका बालबालिका संख्या
१	५२	३८	९०	८७
२	१८	१०	२८	२६
३	२४	२४	४८	४७
४	४१	३५	७६	६९
५	८	४	१२	१२
६	३८	३९	७७	७४
७	३३	३२	६५	५९

स्रोत : कालीगण्डकीगा.पा.का सबै स्वास्थ्य संस्था, २०८१

४.५. बालबालिकामा देखा परेका मुख्य रोगहरु र तीनको उपचार व्यवस्था

कालीगण्डकी गाउँपालिकामा रहेका बालबालिकामा देखा परेका मुख्य रोगहरु र तीनको उपचारको व्यवस्था यसप्रकार रहेको छ :

क्र.स.	मुख्य रोगहरु	उपचार व्यवस्था
१	रुघाखोकी, श्वासप्रश्वास सम्बन्धी समस्या	SYP.CTZ, स्तनमान सम्बन्धी परामर्श, घरेलु उपचार, रेफर
२	ज्वरो	पारासिटामोल, स्तनमान सम्बन्धी परामर्श, घरेलु उपचार, रेफर
३	झाडापखला	Tab.zinc 20-10 mg , इच्क, घरेलु उपचार, रेफर

	निमोनिया	Amoxacillin. घरेलु उपचार, रेफर
४	कान दुख्नु	अवस्था हेरी उपचार , रेफर
५	छालाको समस्या, एलजर्जी	अवस्था हेरी उपचार , आवश्यक परामर्श र रेफर

४.६ प्रसुती पूर्व स्वास्थ्य परिक्षण , आइरन चक्की, टिडि खोप लगाउने गर्भवती महिलाहरुको विवरण

(क कालीगण्डकी गाउँपालिकामा १ भित्र गर्भवती भएका आमाहरुले गर्भावस्थाको समयमा गर्भ जाँच गराएको, आइरन चक्कि खाएको तथा टिडी खोप लगाएको विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं	गर्भवती आमाको संख्या	चारपटक गर्भपरिक्षण गराएका आमाहरुको संख्या	कहिले काही मात्र परिक्षण गराएका आमाहरुको संख्या	गर्भपरिक्षण नगराएको संख्या	२२५ आइरन चक्की खाएका गर्भवती आमाहरुको संख्या	टिडि लगाउने आमाहरुको संख्या
१	१२	११	१	०	१२	१२
२	३	२	१	०	३	३
३	४	३	१	०	४	४
४	१५	१५	०	०	१५	१५
५	१	०	१	०	१	१
६	१७	१६	१	०	१७	१७
७	१६	१५	१	०	१६	१६
जम्मा	६८	६२	६	०	६८	६८

४.७ दक्ष जनशक्तिबाट सुत्केरी गराउने महिलाहरुको विवरण :

वडा नं	**० देखि १ वर्ष सम्मको बच्चा भएको आमा संख्या**	**स्वास्थ्य संस्थामा सुत्केरी भएका आमा संख्या**	**घरमै सुत्केरी भएका आमा संख्या (परिवारका सदस्य/ छिमेकी)**	**प्रसुती नभएको**
१	१२	८	०	४
२	३	०	०	३
३	४	४	०	०
४	१५	२	०	१३
५	१	०	०	१
६	१७	११	०	६
७	१६	१४	०	२
जम्मा	६८	३९	०	२९

४.८. सुत्केरी पश्चात आमा र नवशिशु जाँचको अवस्था

गत १ वर्षमा सुत्केरी पश्चातको जाँच र नवशिशु जाँच को अवस्था

वडा नं.	० देखि १ वर्ष सम्मको बच्चा भएको आमा संख्या	आमा र नवशिशुको पहिलो पटक जाँच(२४ घण्टा भित्र)	दोश्रो पटकको जाँच (३ दिन भित्र)	तेश्रो पटकको जाँच (७ दिन भित्र)
१	८	८	२०	२८
२	०	०	८	१३
३	४	४	११	१३
४	२	२	१३	२०
५	०	०	१६	१९
६	११	११	१५	३२
७	१४	१४	१२	२१
	३९	३९	९५	१४६

४.९ नियमित रुपमा तौल लिइएका बालबालिका सम्बन्धी विवरण :

कालीगण्डकी गाउँपालिकाको सबै वडामा खोप कार्यक्रम संचालनको क्रममा २ वर्ष सम्मका बालबालिकाको मासिक रुपमा नियमित तौल लिने र वृद्धि अनुगमन गर्ने गरिएको छ। गाउँपालिकामा २ वर्ष सम्मका २०४ बालक र १८४ बालिका गरी जम्मा ३८८ जना बालबालिका रहेकोमा सबैको नियमित रुपमा तौल अनुगमन हुने गरेको छ।

४.१० भिटामिन ए तथा जुकाको औषधी खाएका बालबालिका सम्बन्धी विवरण

भिटामिन ए र जुकाको औषधी खुवाइएका बालबालिका संख्या :

स्वास्थ्य संस्था, वडा	भिटामिन ए क्यापसूल खाएका बालबालिका			जुकाको औषधि खाएका बालबालिका		
	६-१ वर्ष	१-५ वर्ष	जम्मा	१-२ वर्ष	२-५ वर्ष	जम्मा
चण्डी भञ्ज्याङ स्वास्थ्य चौकी	३६	३०२	३३८	७५	२२७	३०२
आलमदेवी स्वास्थ्य चौकी	४०	३५२	३९२	८८	३६४	४५२
वैघा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	१४	१२३	१३७	११४	१२३	२३७
विर्घा स्वास्थ्य चौकी	३३	३६३	३९६	७२	२९२	३६४
वलाम आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	४२	२९९	३४१	७४	२२५	२९९
श्री कृष्ण गण्डकी स्वास्थ्य चौकी	२३	३०५	३२८	७६	२२३	२९९
कालीगण्डकी अस्पताल	२९	३३६	३६५	६४	२७२	३३६

कालीगण्डकीगाउँपालिकामा आयोडिनयुक्त नुन प्रयोग गर्ने घरधुरी विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं	आयोडिन युक्त नुन प्रयोग गर्ने घरपरिवार	आयोडिन युक्त नुन प्रयोग नगर्ने घरपरिवार	जम्मा
1	705	4	709
2	679	18	697
3	576	12	588
4	676	37	653
5	614	39	653
6	571	17	588
7	500	47	547
जम्मा	4321	174	4495

४.११. सार्वजनिक तथा निजी चर्पी, खानेपानी र सरसफाई सम्बन्धी विवरण

कालीगण्डकी गाउँपालिकामा वडा नं. ७ मिर्मीमा १ ओटा, वडा नं ४ मा १ ओटा कट्टीमा शौचालय रहेको छ । वडा शौचालयको प्रयोग र शौचालय प्रयोग पछि, फोहोर छोएपछि र खानु खानु अघि हात धुने बानी व्योहोरा सम्बन्धी विवरण यस प्रकार रहेको छ :

(क) शौचालय प्रयोग र साबुन पानीले हात धुने सम्बन्धी विवरण :

वडा नं.	जम्मा घरधुरी	शौचालय प्रयोग गर्ने घरपरिवार	शौचालय प्रयोग नगर्ने घरपरिवार	साबुन पानीले हात धुने घरपरिवार	पानीले मात्र हात धुने घरधुरी
१	७०९	७०४	५	७०६	३
२	६९७	६९७	२	६९५	२
३	५८८	६८२	६	५८०	८
४	७१३	६८१	३२	६९९	१४
५	६५३	६४८	५	६४६	७
६	५८८	५८६	२	५८३	५
७	५४७	५४३	४	५२२	२४
जम्मा	४४९५	४४३९	५६	४४३१	६४

श्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०८१

४.१२. एआरभी प्रोफिल्याक्सिस सम्बन्धित विवरण

कालीगण्डकी गाउँपालिकाको स्वास्थ्य शाखा र वडास्थित स्वास्थ्य संस्थाहरुको अनुसार यस पालिकामा एच.आइ.भी. संक्रमित आमाबाट जन्मिएका कुनै पनि बालबालिका नभएको तर प्रत्येक वर्ष स्वास्थ्य चौकी र अन्य संघसंस्था मार्फत एच.आइ.भी. न्यूनीकरण र एआरभी प्रोफिल्यासिस सम्बन्धी सचेतनामुलक कार्यक्रम हुने गरेको छ । गर्भवती जाँचको समयमा पनि एच.आइ.भी. जाँच गर्ने गरिएको छ ।

परिच्छेद ५
शैक्षिक अवस्था

५.१ . महिला तथा बालबालिकाको साक्षरता विवरण

कालीगण्डकी गाउँपालिका सहित समग्र स्याङ्जा जिल्ला नै पूर्ण साक्षर घोषणा भएको जिल्ला हो। जनगणना २०७८ अनुसार यस गाउँपालिकाको साक्षरता दर ८२.२ प्रतिशत रहेको छ। जसमध्ये ८९.५ प्रतिशत पुरुष र ७६.३ प्रतिशत महिला सक्षर छन् कालीगण्डकी गाउँपालिकाका ५ वर्ष माथिका सबै बालबालिकाहरु विद्यालय भर्ना भएका छन्। शैक्षिक सत्र २०८१ मा ८ बालक र ६ बालिका गरी जम्मा १४ जना बालबालिकाले आधारभुत शिक्षा पुरा नगरी बिचमै विद्यालय छाडेको अवस्था ्।

५.२ शैक्षिक संस्था र छात्र छात्राहरुको विवरण

कालीगण्डकी गाउँपालिकामा ३५ सामुदायिक र ३ संस्थागत गरी जम्मा ३८ ओटा विद्यालय रहेका छ। बालबालिकाहरु वडामा रहेको विद्यालय संगै कालीगण्डकीबजारमा अवस्थित विद्यालय

क) शैक्षिक संस्था विवरण ,विद्यालयमा अध्ययरत बालबालिको संख्या

क्रस	विद्यालयको नाम	वडा नं	अध्यापन हुने कक्षा (सम्म)	विद्यार्थी विवरण		
				छात्रा	छात्र	जम्मा
१	जनता मावि.	कापा.गा. ४ बिर्घा	कक्षा ६ देखि १२	९४	९०	१८४
२	आदर्श मा.वि.	का ग २ लसर्घा	कक्षा ६ देखि १२	६८	६७	१३५
३	जनहित मा.वि.	का१.ग.,चण्डी	बालविकास देखि १२	१११	८१	१९२
४	वीरेन्द्र मा.वि.	का५.ग., जैपते	बालविकास देखि १२	१३१	१३४	२६५
५	भगवती मा.वि.	का७ .ग. मिर्मी	बालविकास देखि १२	१०९	९२	२०१
६	भवानी मा.वि.	का३ .ग. वैघा	बालविकास देखि १२	५८	६६	१२४
७	ध्रुर्वज्योती मा.वि.	काग ६. दब्छे	बालविकास देखि १२	९६	७३	१६९
८	देउराली मा.वि.	का .ग.६ इमशिल	बालविकास देखि १२	३०	२४	५४
९	सरस्वती मा.वि.	का५.ग. लिहाक	बालविकास देखि १०	२०	२६	४६
१०	सत्यदेवी मा.वि.	का५.ग. बेल्टारी	बालविकास देखि १०	३५	४०	७५
११	प्युघा मा.वि.	का१ .ग. प्युघा	बालविकास देखि १०	४१	५८	१०५
१२	मिर्मी आ.वि.	का७ .ग. मिर्मी	बालविकास देखि ८	१४८	११५	२६३
१३	कोटाकोट आ.वि.	का१.ग. छापडाँडा	बालविकास देखि ८	२५	३५	६०
१४	जनता आ.वि.	का४.ग. कट्टी	बालविकास देखि ५	२१	१८	३९
१५	किपट आ.वि.	का१ .ग., किपट	बालविकास देखि ५	१८	२२	४०
१६	चन्द्रोदय आ.वि.	का४ .ग. धारापानी	बालविकास देखि ५	१७	९	२६
१७	घूरडाँडा आ.वि.	काग २. घुरडाँडा	बालविकास देखि ५	१४	१६	३०

१८	आदर्श आ.वि.	का२.ग. लसर्घा	बालविकास देखि ५	३३	२६	५९
१९	दुर्गा आ.वि.	काग ४. मुडकिना	बालविकास देखि ५	३०	१७	४७
२०	अमरदिप आ.वि.	काग ३. देउराली	बालविकास देखि ५	३५	२६	६१
२१	बारीचौर आ.वि.	का३ .ग. बारीचौर	बालविकास देखि ५	९	८	१७
२२	बेलरीखान आ.वि.	का३ .ग. टंलेहा	बालविकास देखि ५	९	९	१८
२३	कोटाकोट आ.वि.	का२ .ग. कोटाकोट	बालविकास देखि ५	३८	३४	७२
२४	नारायणी आ.वि.	का३ .ग. सटुका	बालविकास देखि ५	१०	८	१८
२५	सुर्यज्योति आ.वि.	का४.ग. खहरे	बालविकास देखि ५	८	१०	१८
२६	सृजना आ.वि.	का४ .ग. बनकसी	बालविकास देखि ५	४२	२७	६९
२७	सरस्वती आ.वि.	का३ .ग. भुस्टुङ	बालविकास देखि ५	७	१७	२४
२८	बालज्योती आ.वि.	का६ छाप.ग.	बालविकास देखि ५	२३	३८	६१
२९	क्षेत्रपाल आ.वि.	का७ .ग. बरडाँडा	बालविकास देखि ५	२०	१४	३४
३०	विरेन्द्र आ.वि.	का१ .ग. धारादी	बालविकास	५	२	७
३१	शिव आ.वि.	का१ .ग. खोर्दी	बालविकास देखि ३	५	७	१२
३२	कालीगण्डकी आ.वि.	का७ .ग. आधिमुहान	बालविकास देखि 3	१२	४	१६
३३	बासवारी आ.वि.	का५ .ग. बेल्टारी	बालविकास देखि ३	७	४	११
३४	कारीकोट आवि.	का१.ग. कारीकोट	०	०	०	०
३५	बालविद्या आ.वि.	का५ .ग. ताप	बालविकास देखि २	२	५	७
३६	आलम देवी बोर्डिङ	का२ .ग. लसर्घा	बालविकास देखि ८	९८	६७	१६५
३७	बिर्घा बोर्डिङ	का४ .ग. बिर्घा	बालविकास देखि ८	२६	१४	४०
३८	कालीगण्डकी पब्लिक बोर्डिङ स्कुल	का७ .ग. मिर्मी	बालविकास देखि ८	७३	४२	११५

स्रोत :एकिकृत शैक्षिक सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (IEMIS), २०८२

ख) कक्षा १ देखि ८ र ९ देखि १२ सम्म अध्ययनरत बालबालिका विवरण

क्रस	विद्यालयको नाम	कक्षा १ देखि ८ सम्म अध्ययनरत			कक्षा ९ देखि १२ मा अध्ययनरत		
		बालक	बालिका	जम्मा	बालक	बालिका	जम्मा
१	जनता मावि.	४८	५०	९८	४६	४०	८६
२	आदर्श मा.वि.	३८	३३	७१	३०	३४	६४
३	जनहित मा.वि.	८६	६४	१५०	२५	१७	४२
४	वीरेन्द्र मा.वि.	९६	१०२	१९८	३५	३२	६७
५	भगवती मा.वि.	५६	३६	९२	५३	५६	१०९
६	भवानी मा.वि.	३८	४३	८१	२०	२३	४३
७	ध्रुवज्योती मा.वि.	७३	६१	१३४	२३	१२	३५
८	देउराली मा.वि.	२२	२०	४२	८	४	१२
९	सरस्वती मा.वि.	१८	१९	३७	२	७	९
१०	सत्यदेवी मा.वि.	३०	३७	६७	५	३	८
११	प्युघा मा.वि.	४१	४९	९०	६	९	१५
१२	मिर्मी आ.वि.	१४८	११५	२६३	०	०	०
१३	कोटाकोट आ.वि.	३८	३४	७२	०	०	०
१४	जनता आ.वि.	२१	१८	३९	०	०	०
१५	किपट आ.वि.	१८	२२	४०	०	०	०
१६	चन्द्रोदय आ.वि.	१७	९	२६	०	०	०
१७	घूरडाँडा आ.वि.	१४	१६	३०	०	०	०
१८	आदर्श आ.वि.	३३	२६	५९	०	०	०
१९	दुर्गा आ.वि.	३०	१७	४७	०	०	०
२०	अमरदिप आ.वि.	३५	२६	६१	०	०	०
२१	बारीचौर आ.वि.	९	८	१७	०	०	०
२२	बेलरीखान आ.वि.	९	९	१८	०	०	०
२३	कोटाकोट आ.वि.	३८	३४	७२	०	०	०
२४	नारायणी आ.वि.	१०	८	१८	०	०	०
२५	सुर्यज्योति आ.वि.	८	१०	१८	०	०	०
२६	सृजना आ.वि.	४२	२७	६९	०	०	०
२७	सरस्वती आ.वि.	७	१७	२४	०	०	०
२८	बालज्योती आ.वि.	२३	३८	६१	०	०	०
२९	क्षेत्रपाल आ.वि.	२०	१४	३४	०	०	०
३०	विरेन्द्र आ.वि.	५	२	७	०	०	०
३१	शिव आ.वि.	५	७	१२	०	०	०
३२	कालीगण्डकी आ.वि.	१२	४	१६	०	०	०
३३	बासवारी आ.वि.	७	४	११	०	०	०
३४	कारीकोट आवि.	०	०	०	०	०	०

३५	बालविद्या आ.वि.	२	५	७	०	०	०
३६	आलम देवी बोर्डिङ	९८	६७	१६५	०	०	०
३७	बिर्घा बोर्डिङ	२६	१४	४०	०	०	०
३८	कालीगण्डकी पब्लिक बोर्डिङ स्कुल	७३	४२	११५	०	०	०

स्रोत :एकिकृत शैक्षिक सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (IEMIS), २०८२

५.३ . विद्यार्थी भर्ना दर (प्रारम्भिक बालविकास र आधारभूत तहमा भर्ना भएका विद्यार्थी विवरण)

कालीगण्डकी गाउँपालिकाका ३ देखि ४ वर्ष उमेरका ९५ प्रतिशत बालबालिका विद्यालय भर्ना भएका छन्भने ५ देखि १२ वर्ष सम्मका ९९.४८ प्रतिशत बालबालिकाले आधारभुत शिक्षा प्राप्त गरिरहेका छन् ।

(क) प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रमा अध्ययनरत ३ देखि ४ वर्षका बालबालिका विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं.	३ देखि ४ वर्ष उमेरका बालबालिका			प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्र/पूर्व प्रा.वि.मा भर्ना भएका		
	बालक	बालिका	जम्मा	बालक	बालिका	जम्मा
1	52	39	75	98	75	
2	52	38	90	28	14	
3	37	25	62	23	27	
4	55	51	106	41	31	
5	33	39	72	32	19	
6	36	37	73	31	28	
7	35	30	65	121	90	
hDdf	300	259	559	374	284	658

(ख) ५ देखि १२ वर्ष उमेरका बालबालिका र आधारभुत शिक्षा प्राप्त गरिरहेका बालबालिका सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	५ देखि १२ वर्ष उमेरका बालबालिका			आधारभुत शिक्षा प्राप्त गरिरहेका बालबालिका		
	बालक	बालिका	जम्मा	बालक	बालिका	जम्मा
1	२३३	२४८	४८१	२३३	२४८	४८१
2	२१०	१९२	४०२	२१०	१९२	४०२
3	१९३	१५४	३४७	१९३	१५४	३४७
4	२७३	२२६	४९९	२७३	२२६	४९९
5	१८९	१४९	३३८	१८९	१४९	३३८
6	२२०	१७८	३९८	२२०	१७८	३९८
7	१७८	१३६	३१४	१७८	१३६	३१४
	1496	1283	2779	1496	1283	2779

५.४.बिचमै विद्यालय छोड्ने र कक्षा दोहोऱ्याउने विद्यार्थी सम्बन्धी विवरण

कालीगण्डकी गाउँपालिकाकामा विभिन्न विद्यालयहरुबाट ८ जना बालक र ६ बालिका गरी १४ जना बालबालिकाले बिचमै विद्यालय छोडेको पाइएको छ । विद्यालयअनुसार बिचमै विद्यालय छाड्ने र कक्षा दोहोऱ्याउने बालबालिकाको विवरण यस प्रकार रहेको छ :

क्र.स.	विद्यालयको नाम	बिचमै विद्यालय छोड्ने			कक्षा दोहोऱ्याउने		
		बालक	बालिका	जम्मा	बालक	बालिका	जम्मा
१	श्री सत्यदेवी मा.वि	४	२	६	१	२	
२	श्री बाँसबारी आधारभूत विद्यालय	छैन	छैन		छैन	छैन	
३	श्री सरस्वती मा.वि	छैन	छैन		छैन	छैन	
४	श्री बालविद्या आधारभूत विद्यालय	छैन	छैन		१	२	३
५	श्री विरेन्द्र मा.वि	२	२	४	१	५	६
६	श्री क्षेत्रपाल आधारभूत विद्यालय	छैन	छैन		छैन	छैन	
७	श्री पब्लिक सेकेन्डरी स्कुल	छैन	छैन		छैन	छैन	
८	श्री भगवती मा.वि	छैन	छैन		५	४	९
९	श्री कालीगण्डकी आधारभूत विद्यालय	छैन	छैन		छैन	छैन	
१०	श्री मिर्मि आधारभूत विद्यालय	छैन	छैन		छैन	छैन	
११	श्री भवानी मा.वि	१	१	२	छैन	छैन	
१२	श्री बेलरीखान आ.वि	छैन	छैन		२	२	४
१३	श्री सरस्वती आ.वि	छैन	छैन			२	२
१४	श्री विर्घा वेर्डिङ्ग स्कुल	छैन	छैन		छैन	छैन	
१५	श्री अमरदिप आ.वि	छैन	छैन		छैन	छैन	
१६	श्री नारायणी आ.वि	छैन	छैन		छैन	छैन	
१७	श्री देउराली मा.वि	छैन	छैन		छैन	छैन	
१८	श्री धुवँ ज्योति मा.वि	छैन	छैन		१	१	२
१९	श्री वाल ज्योति आ.वि	छैन	छैन		छैन	छैन	
२०	श्री आदर्श मा.वि	छैन	२	२	छैन	छैन	
२१	श्री आदर्श आ.वि	छैन	छैन		छैन	छैन	
२२	श्री कोटाकोट आ.वि	छैन	छैन		१	छैन	१
२३	श्री आलमदेवी बेसिक इङ्लिस स्कुल	१	१	२	२	छैन	२
२४	श्री कोटकोट आ.वि	छैन	छैन		छैन	छैन	
२५	श्री जनहित मा.वि	२	छैन	२	७	४	११
२६	श्री प्यूघा मा.वि	छैन	छैन		८	५	१३

२७	श्री घुरडाडा आ.वि	छैन	छैन		छैन	छैन	
२८	श्री शिव आ.वि	छैन	छैन		छैन	छैन	
२९	श्री जनता मा.वि	छैन	छैन		छैन	१	१
३०	श्री जनता आ.वि	छैन	छैन		छैन	छैन	
३१	श्री चन्द्रोदय आ.वि	छैन	छैन		छैन	छैन	
३२	श्री सूर्यज्योती आ.वि	छैन	छैन		छैन	छैन	
३३	श्री सृजना आ.वि	छैन	छैन		छैन	छैन	
३४	दुर्गा आ.वि	छैन	छैन		छैन	छैन	
	जम्मा	**८**	**६**	**१४**	**२९**	**२८**	**५७**

५.५ छात्रवृत्ति प्राप्त विद्यार्थी विवरण

क्रस	**विद्यालयको नाम**	**छात्रवृत्ती प्राप्त**		
		बालक	**बालिका**	**जम्मा**
१	जनता मा.वि	२	२	४
२	आदर्श मा.वि.	३	२	५
३	जनहित मा.वि.	१०	३	१३
४	वीरेन्द्र मा.वि.	१२	५५	६७
५	भगवती मा.वि.	५	५०	५५
६	भवानी मा.वि.	८	४०	४८
७	ध्रुर्वज्योती मा.वि.	९	३५	४४
८	देउराली मा.वि.	३	१८	२१
९	सरस्वती मा.वि.	२	२०	२२
१०	सत्यदेवी मा.वि.	५	१८	२३
११	प्युघा मा.वि.	२	२०	२२
१२	मिर्मी आ.वि.	६	४६	५२
१३	कोटाकोट आ.वि.	४	१७	२१
१४	जनता आ.वि.	२	१३	१५
१५	किपट आ.वि.	३	१२	१५
१६	चन्द्रोदय आ.वि.	३	११	१४
१७	घूरडाँडा आ.वि.	४	११	१५
१८	आदर्श आ.वि.	१	१९	२०
१९	दुर्गा आ.वि.	३	१०	१३
२०	अमरदिप आ.वि.	१०	१५	२५

२१	बारीचौर आ.वि.	२	१०	१३
२२	बेलरीखान आ.वि.	३	८	११
२३	कोटाकोट आ.वि.	५	२५	३०
२४	नारायणी आ.वि.	३	११	१४
२५	सुर्यज्योति आ.वि.	१	९	१०
२६	सृजना आ.वि.	१	१५	१६
२७	सरस्वती आ.वि.	२	१८	२०
२८	बालज्योती आ.वि.	२	१९	२१
२९	क्षेत्रपाल आ.वि.	१	१३	१४
३०	शिव आ.वि.	२	१०	१२
३१	कालीगण्डकी आ.वि.	२	११	१३
३२	बासवारी आ.वि.	१	१०	११

५.६ कुल शिक्षक शिक्षिका र शिक्षकको तालिम सम्बन्धी विवरण

क्रस	विद्यालयको नाम	जम्मा शिक्षक			तालिम प्राप्त		
		शिक्षक	शिक्षिका	जम्मा	शिक्षक	शिक्षिका	जम्मा
१	जनता मा.वि	८	७	१५	८	५	१३
२	आदर्श मा.वि.	१०	३	१३	९	२	११
३	जनहित मा.वि.	९	६	१५	७	५	१२
४	वीरेन्द्र मा.वि.	१२	६	१८	१०	४	१४
५	भगवती मा.वि.	१४	२	१६	१०	२	१२
६	भवानी मा.वि.	११	४	१५	८	२	१०
७	ध्रुर्वज्योती मा.वि.	१०	४	१४	९	३	१२
८	देउराली मा.वि.	९	५	१४	७	३	१०
९	सरस्वती मा.वि.	९	१	१०	५	०	५
१०	सत्यदेवी मा.वि.	३	७	१०	३	५	८
११	प्युघा मा.वि.	८	१	९	५	१	६
१२	मिर्मी आ.वि.	१	४	५	१	४	५
१३	कोटाकोट आ.वि.-2	१	३	४	१	२	३
१४	जनता आ.वि.	३	१	४	३	१	४
१५	किपट आ.वि.	१	२	३	१	१	२
१६	चन्द्रोदय आ.वि.	१	२	३	१	१	२
१७	घूरडाँडा आ.वि.	१	२	३	१	२	३
१८	आदर्श आ.वि.	३	१	४	३	१	४
१९	दुर्गा आ.वि.	१	३	४	०	२	२

२०	अमरदिप आ.वि.	२	१	३	२	१	३
२१	बारीचौर आ.वि.	०	२	२	०	२	२
२२	बेलरीखान आ.वि.	१	१	२	१	१	२
२३	कोटाकोट आ.वि.-१	४	३	७	२	२	४
२४	नारायणी आ.वि.	३	०	३	३	०	३
२५	सुर्यज्योति आ.वि.	१	२	३	१	२	३
२६	सृजना आ.वि.	०	३	३	०	२	२
२७	सरस्वती आ.वि.	०	२	२	०	१	१
२८	बालज्योती आ.वि.	१	२	३	१	१	२
२९	क्षेत्रपाल आ.वि.	१	२	३	०	१	१
३०	शिव आ.वि.	०	२	२	०	१	१
३१	कालीगण्डकी आ.वि.	१	१	२	०	०	०

५.७. वडामा रहेका विद्यालयमा शिक्षक र विद्यार्थी अनुपात

कालीगण्डकी गाउँपालिकामा रहेका विद्यालयमा शिक्षक र विद्यार्थी अनुपात यस प्रकार रहेको छ

क्रस	विद्यालय	ठेगाना	जम्मा शिक्षक/ शिक्षिका संख्या	जम्मा विद्यार्थी संख्या	शिक्षक विद्यार्थी अनुपात
१	जनता मा.वि	काबिर्घा ४ पा.गा.	१४	२३४	१६.७१४
२	आदर्श मा.वि.	का ग २ लसर्घा	११	१७५	१५.९०९
३	जनहित मा.वि.	का१.ग.,चण्डी	१५	२५१	१६.७३३
४	वीरेन्द्र मा.वि.	का५.ग., जैपते	१९	३३९	१७.८४२
५	भगवती मा.वि.	का.ग. ७ मिर्मी	१६	२९०	१८.१२५
६	भवानी मा.वि.	का.ग. ३ वैघा	१५	१६६	११.०६७
७	ध्रुर्वज्योती मा.वि.	काग. ६ दब्छे	१४	२०४	१४.५७१
८	देउराली मा.वि.	का.ग. ६ इमशिल	१४	८६	६.१४३
९	सरस्वती मा.वि.	का५.ग. लिहाक	१०	५९	५.९००
१०	सत्यदेवी मा.वि.	का५.ग. बेल्टारी	९	७४	८.२२२
११	प्युघा मा.वि.	का.ग. १ प्युघा	९	१११	१२.३३३
१२	मिर्मी आ.वि.	का.ग. ७ मिर्मी	५	२६९	५३.८००
१३	कोटाकोट आ.वि.	का१.ग. छापडाँडा	७	६६	९.४२९
१४	जनता आ.वि.	का४.ग. कट्टी	४	५२	१३.०००
१५	किपट आ.वि.	का.ग. १, किपट	४	४३	१०.७५०
१६	चन्द्रोदय आ.वि.	का.ग. ४ धारापानी	३	३४	११.३३३
१७	घूरडाँडा आ.वि.	काग. २ घुरडाँडा	३	३५	११.६६७

१८	आदर्श आ.वि.	का२.ग. लसर्घा	४	७३	१८.२५०
१९	दुर्गा आ.वि .	काग. ४ मुडकिना	४	५१	१२.७५०
२०	अमरदिप आ.वि.	काग. ३ देउराली	३	६१	२०.३३३
२१	बारीचौर आ.वि.	का.ग. ३ बारीचौर	२	१८	९.०००
२२	बेलरीखान आ.वि.	का.ग. ३ टंलेहा	२	१७	८.५००
२३	कोटाकोट आ.वि.	का.ग. २ कोटाकोट	४	७७	१९.२५०
२४	नारायणी आ.वि.	का.ग. ३ सटुका	३	१६	५.३३३
२५	सुर्यज्योति आ.वि.	का४.ग. खहरे	३	३५	११.६६७
२६	सृजना आ.वि.	का.ग. ४ बनकसी	३	७०	२३.३३३
२७	सरस्वती आ.वि.	का.ग. ३ भुस्टुङ	२	२२	११.०००
२८	बालज्योती आ.वि.	का६.ग. छाप	३	५८	१९.३३३
२९	क्षेत्रपाल आ.वि.	का.ग. ७ बरडाँडा	३	२९	९.६६७
३०	शिव आ.वि.	का.ग. १ खोर्दी	२	१४	७.०००
३१	कालीगण्डकी आ.वि.	का.ग. ७ आधिमुहान	२	१८	९.०००
जम्मा शिक्षक संख्या			२१२	३०४७	१४.३७३

५.८. विद्यालयको शौचालय र खानेपानीको व्यवस्था

क्रस	विद्यालय	शौचालय संख्या	छात्र/ छात्राको अलग शौचालय	बालमैत्री धारा भएको / नभएको	धाराको संख्या/ पानीको क्षमता
वडा नं १					
१	श्री कोटाकोट आ.वि	६	भएको	भएको	८
२	श्री जनहित मा.वि	३	भएको	भएको	५
३	श्री प्यूघा मा.वि	७	भएको	भएको	११
४	श्री किपट आ.वि	३	भएको	भएको	५
५	श्री घुरडाडा आ.वि	२	छैन	भएको	३
६	श्री शिव आ.वि	२	छैन	भएको	१
वडा नं २					
१	आदर्श मा वि	३	भएको	भएको	५ (१८०० लिटर)
२	आदर्श आ वि	६	भएको	नभएको	१ (२००० लिटर)
३	कोटाकोट आ वि	२	भएको	भएको	२ (५००० लिटर)

४	आलमदेवी बेसिक ईङलिस स्कुल	३	भएको	भएको	४ (२५०० लिटर)
वडा नं ३					
१	श्री भवानी मा वि	६	भएको	व्यवस्थित नभएको	२ कम क्षमता भएको
२	श्री अमरदिप आ वि	२	भएको	सवैले खानमीलनेगरी भएको तर बालमैत्री भनेर छुटै नभएको	१ पानी प्रयासमात्रमा नभएको
३	श्री वेलरीखान आ वि	३	भएको	सवैले खानमीलनेगरी भएको तर बालमैत्री भनेर छुटै नभएको	२ पानी प्रयासमात्रमा भएको
४	श्री सरस्वती आ वि	४	भएको	सवैले खानमीलनेगरी भएको तर बालमैत्री भनेर छुटै नभएको	३ पानी प्रयासमात्रमा भएको
५	श्री वारीचौर आ वि	३	भएको	सवैले खानमीलनेगरी भएको तर बालमैत्री भनेर छुटै नभएको	१ पानी प्रयासमात्रमा भएको
६	श्री नारायणी आ वि	२	भएको	सवैले खानमीलनेगरी भएको तर बालमैत्री भनेर छुटै नभएको	२ पानी प्रयासमात्रमा भएको
७	श्री विर्घा वोर्डङ्ग स्कुल	४	भएको	सवैले खानमीलनेगरी भएको तर बालमैत्री भनेर छुटै नभएको	२ पानी प्रयासमात्रमा नभएको
वडा नं ४					
१	जनता मा.वि	१२	भएको	भएको	८ पानी प्रयासमात्रमा भएको
२	सृजना आ.वि	५	भएको	भएको	१ पानी प्रयासमात्रमा भएको
३	सूर्यज्योती आ.वि	२	नभएको	नभएको	४ पानी प्रयासमात्रमा भएको
४	जनता आ.वि	२	भएको	भएको	२ पानी प्रयासमात्रमा भएको
५	चन्दोदय आ.वि	३	भएको	भएको	२ पानी प्रयासमात्रमा भएको

६	दुर्ग आ.वि	२	भएको	नभएको	२ पानी प्रयासमात्रमा भएको
वडा नं ५					
१	श्री सरस्वती मा वि लिहाक	४	भएको	नभएको	१ ओटा पानीको क्षमता भएको
२	श्री सत्यदेवी मा वि बेरटारी	२	भएको	भएको	३ ओटा पानीको क्षमता भएको
३	श्री बालद्या आधाभूत विद्यालय ताँप	३	भएको	भएको	३ ओटा पानीको क्षमता भएको
४	श्री बाँसबारी आधरभूत विद्यालय बाँसटारी	२	भएको	नभएको	१ ओटा पानीको क्षमता भएको
५	श्री विरेन्द्र मा वि जैपते	९	भएको	नभएको	५ ओटा पानीको क्षमता भएको
वडा नं ६					
१	देउराली मा वि	४	भएको	भएको	२ पानी प्रयासमात्रमा भएको
२	धुवैं ज्योति मा वि	४	भएको	भएको	२ पानी प्रयासमात्रमा भएको
३	वाल ज्योति आ वि	३	भएको	भएको	१ पानी प्रयासमात्रमा भएको
वडा नं ७					
१	क्षेत्रपाल आधारभूत वद्यालय	३	भएको	भएको	१ पानी प्रयासमात्रमा भएको
२	पब्लिक सेकेन्डरी स्कुल	५	भएको	भएको	३ पानी प्रयासमात्रमा भएको
३	भगवति मा वि	१२	भएको	भएको	३ पानी प्रयासमात्रमा भएको
४	मिर्मि आधारभूत विद्यालय	६	भएको	भएको	७ पानी प्रयासमात्रमा भएको
५	आधिमुहान कालीगण्डकी आधारभूत	२	भएको	भएको	१ पानी प्रयासमात्रमा भएको

५.९. विद्यालयको कक्षा कोठा, फर्निचर, खेल मैदान सम्बन्धी विवरण

५.१०. विद्यालय जान लाग्ने समय

तह	विद्यालय जान लाग्ने औसत समय
बालविकास केन्द्र /पूर्व प्रावि तह	१५ मिनेट
आधारभूत तह	२० मिनेट
मा.वि तह	३० मिनेट

५.११.बाल विकास केन्द्र र पूर्व प्रा.वि. तहमा अध्ययनरत विद्यार्थी विवरण

क) विद्यालयको बाल विकास केन्द्र र पूर्व प्रा.वि. तहमा अध्ययनरत विद्यार्थी विवरण यस प्रकार रहेको छ :

क्रस	विद्यालयको नाम	बालविकास केन्द्र र पूर्वप्राथमिक विद्यालयमा अध्ययनरत		
		बालिका	बालका	जम्मा
१	जनता मावि.	०	०	०
२	आदर्श मा.वि.	०	०	०
३	जनहित मा.वि.	७	८	१५
४	वीरेन्द्र मा.वि.	२१	१२	३३
५	भगवती मा.वि.	२	६	८
६	भवानी मा.वि.	२	६	८
७	ध्रुर्वज्योती मा.वि.	१३	१६	२९
८	देउराली मा.वि.	४	८	१२
९	सरस्वती मा.वि.	४	५	९
१०	सत्यदेवी मा.वि.	१०	४	१४
११	प्युघा मा.वि.	९	५	१४
१२	मिर्मी आ.वि.	३४	४५	७९
१३	कोटाकोट आ.वि.-१	४	७	११
१४	जनता आ.वि.	५	५	१०
१५	किपट आ.वि.	३	९	१२
१६	चन्द्रोदय आ.वि.	१	८	९
१७	घूरडाँडा आ.वि.	३	१	४
१८	आदर्श आ.वि.	९	१२	२१
१९	दुर्गा आ.वि.	३	६	९
२०	अमरदिप आ.वि.	५	४	९
२१	बारीचौर आ.वि.	२	१	३
२२	बेलरीखान आ.वि.	३	४	७
२३	कोटाकोट आ.वि.-२	७	१३	२०
२४	नारायणी आ.वि.	१	४	५
२५	सुर्यज्योति आ.वि.	४	६	१०
२६	सृजना आ.वि.	६	११	१७

२७	सरस्वती आ.वि.	६	२	८
२८	बालज्योती आ.वि.	१७	१०	२७
२९	क्षेत्रपाल आ.वि.	७	८	१५
३०	विरेन्द्र आ.वि.	१	३	४
३१	शिव आ.वि.	२	१	३
३२	कालीगण्डकी आ.वि.	०	६	६
३३	बासवारी आ.वि.	३	५	८
३४	कारीकोट आवि.	०	०	०
३५	बालविद्या आ.वि.	५	२	७
३६	आलम देवी बोर्डिङ	१	२	३
३७	बिर्घा बोर्डिङ	२	८	१०
३८	कालीगण्डकी पब्लिक बोर्डिङ स्कुल	०	१	१

५.१२ . विद्यालयमा बालक्लब, अतिरिक्त क्रियाकलाप र वि.व्य.स.मा बालसहभागिता सम्बन्धी विवरण

क्रस	विद्यालय	अतिरिक्त क्रियाकलाप	पटक (महिनामा)	बाल समूह	वि.व्य.स.मा बालसहभागिता
			वडा नं १		
१	श्री कोटाकोट आ.वि	भएको	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
२	श्री जनहित मा.वि	भएको	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
३	श्री प्यूघा मा.वि	भएको	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
४	श्री किपट आ.वि	भएको	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
५	श्री घुरडाडा आ.वि	भएको	महिनामा ४ पटक	नभएको	नभएको
६	श्री शिव आ.वि	भएको	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
			वडा नं २		
१	आदर्श मा.वि	१६	४	५	५ पटक
२	आदर्श आ.वि	निरन्तर	४	गरिएको	५ पटक
३	कोटाकोट आ.वि	१४	४	भएको	३ पटक

४	आलमदेवी बेसिक ईङलिस स्कुल	३	५	भएको	भएको
वडा नं ३					
१	श्री भवानी मा.वि	भएको	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
२	श्री अमरदिप आ.वि	भएको	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
३	श्री वेलरीखान आ.वि	भएको	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
४	श्री सरस्वती आ.वि	भएको	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
५	श्री वारीचौर आ.वि	भएको	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
६	श्री नारायणी आ.वि	भएको	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
७	श्री विर्घा वोर्डङ्गि स्कुल	भएको	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
वडा नं ४					
१	जनता मा.वि	भएको	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
२	सृजना आ.वि	भएको	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
३	सूर्यज्योती आ.वि	भएको	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
४	जनता आ.वि	भएको	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
५	चन्दोदय आ.वि	भएको	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
६	दुर्ग आ.वि	भएको	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
वडा नं ५					
१	श्री सरस्वती मा.वि. लिहाक	निरन्तर	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
२	श्री सत्यदेवी मा.वि. बेरटारी	निरन्तर	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
३	श्री बालद्या आधाभूत विद्यालय ताँप	निरन्तर	महिनामा ३ पटक	नभएको	नभएको

४	श्री बाँसबारी आधरभूत विद्यालय बाँसटारी	निरन्तर	महिनामा ३ पटक	नभएको	नभएको
५	श्री विरेन्द्र मा.वि. जैपते	निरन्तर	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
वडा नं ६					
१	देउराली मा.वि.	भएको	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
२	धुवँ ज्योति मा.वि.	भएको	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
३	वाल ज्योति आ.वि.	भएको	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
वडा नं ७					
१	क्षेत्रपाल आधारभूत वद्यालय	निरन्तर	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
२	पब्लिक सेकेन्डरी स्कुल	निरन्तर	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
३	भगवति मा.वि.	निरन्तर	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
४	मिर्मि आधारभूत विद्यालय	निरन्तर	महिनामा ४ पटक	भएको	भएको
५	आधिमुहान कालीगण्डकी आधारभूत	निरन्तर	महिनामा ४ पटक	छैन	छैन

५.१३ . विद्यालयमा कुहिने नकुहिने फोहोर व्यवस्थान, सेनेटरी प्याडको व्यवस्था र बालबालिकालाइ दिईने यातना सम्बनी विवरण

क्रस	विद्यालय	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएको/नभएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने गरेको/नगरेको
१	श्री जनता मा.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेको
२	श्री आर्दश मा.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
३	श्री जनहित मा.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
४	श्री वीरेन्द्र मा.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
५	श्री भगवती मा.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
६	श्री भवानी मा.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका

७	श्री ध्रुवज्योति मा.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
८	श्री देउराली मा.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
९	श्री सरस्वती मा.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
१०	श्री सत्यवती मा.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
११	श्री प्युघा मा.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
१२	श्री मिर्मि आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
१३	श्री कोटाकोट आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
१४	श्री जनता आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
१५	श्री किपट आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
१६	श्री चन्द्रोदय आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
१७	श्री घूरडाडा आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
१८	श्री आर्दश आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
१९	श्री दुर्गा आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
२०	श्री अमरदीप आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
२१	श्री वारीचौर आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
२२	श्री वेलरीखान आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
२३	श्री कोटाकोट आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
२४	श्री नारायणी आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
२५	श्री सुर्यज्योति आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
२६	श्री सृजना आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
२७	श्री वीरेन्द्र आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
२८	श्री सरस्वती आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
२९	श्री वालज्योति आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
३०	श्री बालविद्या आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
३१	श्री क्षेत्रपाल आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
३२	श्री शिव आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
३३	श्री कालीगण्डकी आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
३४	श्री बांसबारी आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका

३५	श्री कारीकोट आ.वि.	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
३६	श्री आलम देवी बोर्डिङ	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका
३७	मिर्मि बोर्डिङ	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएका	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था भएको	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने नगरेका

परिच्छेद ६
बाल संरक्षण

६.१ द्वन्द्वपिडित तथा जोखीममा परेका बालबालिका सम्बन्धी विवरण

कालीगण्डकी गाउँपालिकामा विगत १ दशक देखि नै द्वन्द्वबाट पिडित भएका बालबालिका रहेको अवस्था छैन भने विगत १ वर्षमा जोखीम अवस्थामा परेका बालबालिका समेत नरहेको महिला तथा बालबालिका शाखा र प्रहरी चौकीले जानकारी दिएको छ ।

६.२ विस्थापित बालबालिका सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकाका कुनै पनि वडाहरुमा विस्थापित बालबालिकाहरु नरहेको अवस्था छ ।

६.३. बालश्रमिक सम्बन्धी विवरण

कालीगण्डकी गाउँपालिका क्षेत्रमा ८ जना बालबालिकाहरु श्रममा संलग्न रहेका छन् । जसमध्ये ४ बालक र ४ बालिका रहेका छन्। तर गाउँपालिका क्षेत्र र गाउँपालिका भन्दा बाहिर जम्मा ३३ जना बालबालिका श्रममा संलग्न रहेका छन् भने २७ जना बालबालिका गाउँपालिका क्षेत्रभित्र घरेलु बालश्रमिकको रुपमा रहेका छन्।

(क) गाउँपालिका तथा बाहिर विभिन्न होटेल, पसल तथा अन्य क्षेत्रमा संलग्न गाउँपालिकाका बालबालिकाको विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं	कारखाना उद्योग	घरेलु बालश्रम	बालभरिया	यातायात	होटल पसलमा काम गर्नै	जम्मा
१	०	०	०	०	०	०
२	०	०	०	०	०	०
३	०	०	०	०	१	१
४	२		१	३	२	८
५	०	१	०	०	१	२
६	०	२	०	०	०	२
७	१	०	२	१	०	४

६.४ बाल यौन शोषण तथा बेचविखनसम्बन्धी विवरण

कालीगण्डकी गाउँपालिमा रहेका जैपते प्रहरी चौकी, विर्घा प्रहरी चौकीका अनुसार वि.सं. २०८० र वि.सं. २०८१ मा गाउँपालिकाको क्षेत्रबाट बालयौन शोषण, दुर्व्यवहार तथा अन्य घटनाहरु घटेको छैन भने कुनै पनि बालबालिका बेचविखनमा नपरेको अवस्था छ ।

६.५. अनाथ/ असाहाय तथा सडक बालबालिकाको विवरण

यस गाउँपालिकामा अनाथ/असाहाय तथा सडक बालबालिका नरहेको अवस्था छ ।

६.६ कुलतमा लागेका बालबालिकाको विवरण

बालबालिकामा लागूपदार्थ दुर्व्यसनीको लत रहेको स्थिती यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं	धुम्रपान/सूर्ती प्रयोग गर्ने बालबालिका संख्या	नसालु पदार्थ/लागूपदार्थ प्रयोग गर्ने बालबालिका संख्या	बाल सुधार गृहमा रहेका बालबालिका
१	०	०	०
२	०	०	०
३	०	०	०
४	२	३	०
५	०	०	०
६	०	०	०
७	०	०	०

६.७. उमेर समुह अनुसार मृत्यु हुने बालबालिका सम्बन्धी विवरण

कालीगण्डकी गाउँपालिकामा विगत १० वर्षमा ५ जना बालबालिकाको विभिन्न कारणले मृत्यु भएको छ । उमेरसमुहको अनुसार वडागत रुपमा मृत्यु भएका बालबालिकाको विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं	५ वर्ष मुनिको (विगत १ वर्षमा)	६ - १८ वर्षसम्मका
१	०	२
२	०	३
३	०	०
४	३	०
५	०	०
६	०	०
७	०	०

६.८ खाद्यान्न संकटमा परेका बालबालिकाको विवरण

कालीगण्डकी गाउँपालिकाका कुनै पनि बालबालिका खाद्यान्न संकटमा नपरेको अवस्था छ ।

६.९ जाडो तथा गर्मीका कारण मृत्यु भएका गर्भवती महिला र बालबालिका सम्बन्धी विवरण

कालीगण्डकी गाउँपालिकाका कुनै गर्भवती महिलाको जाडो तथा गर्मीका कारण मृत्यु भएको छैन ।

६.१० संस्थागत हेरचाहमा रहेका बालबालिका सम्बन्धी विवरण

कालीगण्डकी गाउँपालिका कुनै पनि बालबालिकाहरु संस्थागत हेरचाहमा नरहेको अवस्था छ ।

परिच्छेद ७
बाल सहभागिता

७.१. कालीगण्डकी गाउँपालिकामा बालबालिका संग सम्बन्धीत विविध संरचनामा बाल सहभागिताको विवरण :

क्र.स.	संरचना	बालबालिकाको सहभागिता		
		जम्मा संख्या	बालक	बालिका
१	बालमैत्री स्थानीय शासन पालिका स्तरीय समिति	३३	१	१
२	बालमैत्री स्थानीय शासन वडा समिति	२०	१	१
३	स्वास्थ्य व्यवस्थापन समिति	१०	१	१
४	विद्यालय व्यवस्थापन समिति	११	१	१
५	वडा स्तरीय बाल अधिकार समिति	१५	१	१
६	बालसमुह	१०५		

७.२ बालभेला र बालबालिकाको लागि कार्यक्रमको विवरण

आजको लगानी बालबालिका सुनौलौ भविष्यको थालनी भन्ने भनाईलाई मनन गर्दै कालीगण्डकी गाउँपालिकाले आर्थिक वर्ष २०८१/८२ देखि गाउँपालिकामा पालिका स्तरको र सबै वडाहरुमा वडास्तरीय बालभेलाको आयोजना गर्ने अभ्यास छ । स्वास्थ्य र शिक्षा क्षेत्रमा गरिएको बजेट विनियोजनबाट प्रत्यक्ष रुपमा बालबालिकाले नै लाभ प्राप्त गर्ने गर्दछन् । यस पालिकामा स्वास्थ्य क्षेत्रमा जम्मा १६ करोड ६० लाख ८९ हजार र शिक्षा क्षेत्रमा १८ करोड ९१ लख ९६ हजार बजेट विनियोजन गरिएको छ भने बालभेलाबाट प्राप्त मागहरुको सम्बोधन सहित बालबालिकाको क्षेत्रमा तपसिल अनुसारको बजेट विनियोजन गरिएको छ ।

क्रस	कार्यक्रम शीर्षक
१	बाल विवाह, बाल श्रम लगाएतका सामजिक कुप्रथा विरुद्ध जनचेतना मुलक कार्यक्रम
२	सार्वजनिक स्थल, किराना पसल खुद्रा पसल होटल मा जनकारी मुलक वोर्ड टाँस
३	बालवस्तुगत विवरण मोबाईल एप्स द्धारा सर्भे तथा प्रकाशसन
४	सुचक सरलीकरण तथा पोषण मैत्री आचारसहिता कार्यशाला
५	गाउँपालिका NFLG कार्यान्वयन सहजीकरण समिति गठन तथा परिचालन
६	माध्यामिक विद्यालयहरुमा वालविवाह कुपोषण र सामाजिक कुप्रथा सम्बन्धी नाटक तथा अभियान कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
७	पोषण कार्यक्रम संचालनमा ढुवानी खर्च
८	प्रत्येक वडामा पोषण मैत्री स्थानीय शासन सम्पर्क शाखा तथा आवश्य छपाई खर्च
९	पोषण तथा स्वास्थ्य संदेश मुलक टेलिफिल्म वा भिडियो क्लिप गर्नका लागि

१०	बाल पोषण भत्ताको प्रभावकारीता सम्बन्धमा अभिभावकहरु र सरोकारवालालाई बाल पोषण भत्ताको उपयोग सम्बन्धी अभिमुखिकरण कार्यक्रम संचालन गर्ने।
११	किशोर किशोरी लाई मनोसामाजिक तथा पोषण सम्बन्धी अभिमुखिकरण कार्यक्रम
१२	२ वर्षमुनिका बालबालिका र किशोरीहरुको MUAC द्वारा पोषणको लेखाजोखा गर्ने र किशोरीहरुको रक्तअल्पता पत्ता लगाई त्यसको व्यवस्थापन गर्ने कार्यक्रम ।(Aneamia test गर्न machine खरिद र स्वास्थ्यकर्मीहरुलाई यातायात खर्च
१३	पोषण सुधारकालागी अण्डामा आत्मा निर्भर कार्यक्रम संचालन
१४	स्वास्थ्य संस्था, विद्यालयहरुमा पानी शुद्धिकरणको लागि Aquaguard Filter वितरण गरिनेछ ।
१५	पोषण मैत्री गाउँपालिका पहिचानको लागि भित्तेचित्र लेखन
१६	वाल रोग विशेषज्ञ द्धारा जन्मे देखी ५९ महिनाका बच्चाको पोषण स्वास्थ्य परिक्षण शिविर संचालन प्रत्येक वडामा
१७	पालिका तथा वडा स्तरिय पोषण तथा खाध्य सुरक्षा निर्देशक समिति र वडा स्तरिय खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता समन्वय समितीका पदाधिकारी , राजनितिक दल तथा सरोकालवालाहरुलाई पोषण उन्मुख नमुना बस्तीको अवधारणा तथा बहुक्षेत्रीय पोषण योजना सम्बन्धमा अभिमुखिकरण र कार्ययोजना निर्माण
१८	पोषण सम्बन्धी वृत्त चित्र बनाउने ।
१९	पोषण सम्बन्धी विभिन्न सन्देश मुलक फयलक्स प्रिन्ट जस्तै वृद्धि अनुगमनको चार्ट, असल ब्यबहार, स्तानपान, थप खाना, गर्भवतीको प्रोटोकल आदि प्रिन्ट गर्ने ।

परिच्छेद ८
आर्थिक विकास

कालीगण्डकी गाउँपालिकाका अधिकांश नागरिकहरुको आर्थिक क्रियाकलापको मुख्य स्रोत कृषि हो । यहाँ मुख्य फाँट तथा टारहरुमा धान, गहु, मकै खेती हुन्छ भने बारीहरुमा कोदो, गेडागुडी, तरकारी उत्पादन हुन्छ । फलफुल खेतीमा केरा, कागती, सुन्तला उत्पादन गरेको पाइन्छ । कृषि खेतीका अलावा व्यापार व्यवसाय, नोकरी र बैदेशिक रोजगारबाट प्राप्त रेमिट्यान्सले यस क्षेत्रको अर्थतन्त्र चलायामान रहेको छ।

८.१ घर परिवारको मुख्य पेशाको विवरण

वडा नं	परिवारको मुख्य आयको माध्यम					
	कृषि तथा पशुपालन	वैदेशिक रोजागरी	नोकरी	व्यापार व्यवसाय	ज्याला मजदुरी	अन्य
१	५१५	१०४	३२	२८	२७	३
२	५९४	३५	४०	२२	३	३
३	५१९	१	२	१२	१	५३
४	४३२	१०६	५६	४०	५७	२२
५	५८९	५	२४	२५	३	७
६	३०६	१३०	७४	४५	१६	१७
७	२८७	६३	७७	९१	२६	३

८.२ घरको छानोको प्रकार

वडा नं	जस्तापाताको छाना भएको	घर ढलान भएको	खर वा फुसको छानो भएको	टायल झिँगटी वा स्लेटको छानो भएको
१	६०८	७०	३१	०
२	४४२	२४२	८	५
३	५०१	६३	२२	२
४	५५८	१३८	१६	१
५	४३३	१९२	२८	०
६	४७६	१०४	७	१
७	२३२	३१२	२	१

परिच्छेद ९
प्रकोप तथा शान्ति सुरक्षा

९.१ प्रकोपको विवरण

कालीगण्डकी गाउँपालिका क्षेत्रमा प्रमुख विपद्का रुपमा जल उत्पन्न प्रकोप, भूकम्प, आगलागी, हावाहुरी र महामारी रहेका छन् । गाउँपालिकाले स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनिकरण सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्थापन सहित वातावरण तथा व्यवस्थापन इकाइको स्थापना भएको छ । विपद व्यवस्थापनको लागि अन्तरसरकार, सुरक्षा निकाय, गैरसरकारी संस्था र निजी क्षेत्रबाट समेत सहकार्य भएको छ ।

गाउँपालिकाको क्षेत्रभित्र रहेको जोखिम क्षेत्रको पहिचान र नक्साङ्कन गरी सोही बमोजिम कार्यक्रम तयार गरी विपद् व्यवस्थापनको कार्यलाई प्रभावकारीरुपमा अगाडी बढाउने नीति लिएको छ । विपद् व्यवस्थापनका लागि आवश्यक सामाग्री जैपते प्रहरी चौकी र विर्घा प्रहरी चौकीमा भण्डारण गरिएको छ ।

९.२ प्रकोपबाट भएको क्षतिको विवरण

कालीगण्डकी गाउँपालिकामा वि.सं २०७५ सालदेखि हालसम्म भएका विभिन्न प्रकोपहरुबाट भएको क्षति सम्बन्धी विवरण यस प्रकार रहेको छ :

क्रस	मिति	प्रकोपको विवरण	प्रकोपबाट भएको क्षतिको विवरण
१	२०७६	आगलागी	मानविय क्षति - ३
२	२०७७	बाढी पहिरो	मानविय क्षति संख्या - ४ घर पूर्ण क्षति - ११
३	२०७९	आगलागी	मानविय क्षति - १
४	२०८०	आगलागी	घर गोठ पूर्ण क्षति

९.३ बाल अपराधको विवरण

कालीगण्डकी गाउँपालिकामा अवस्थित जैपते प्रहरी चौकी र विर्घा प्रहरी चौकीका अनुसार कालीगण्डकी गाउँपालिकामा विगत २ वर्षमा बालबालिका प्रत्यक्ष रुपमा संलग्न भएका बालबालिका सम्बन्धी अपराधका घटनाहरुको विषयमा कुनै पनि लिखित तथा मौखिक उजुरी नभएको अवस्था छ ।

अनुसुची १

बालमैत्री स्थानीय शासन गाउँपालिका स्तरीय समितिको विवरण

क्र स	नाम	पद	प्रतिनिधित्वको निकाय	कैफियत
१.	अध्यक्ष श्री खिम बहादुर थापा	अध्यक्ष (का गा पा)	गाउँपालिका	
२.	उपाध्यक्ष श्री साबीत्रा कोइराला	उपाध्यक्ष (का गा पा)	गाउँपालिका	
३.	श्री पर्शुराम उपाध्याय	(प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत)	गाउँपालिका	
४.	सदस्य श्री कृष्ण बहादुर लामिछाने	(वडा अध्यक्ष १)	का.गा.पा वडा १	
५.	सदस्य श्री खगीसरा आले	(वडा अध्यक्ष २)	का.गा.पा वडा २	
६.	सदस्य श्री देवेन्द्र कुमार थापा	(वडा अध्यक्ष ३)	का.गा.पा वडा ३	
७.	सदस्य श्री यादव प्रसाद पाण्डेय	(वडा अध्यक्ष ४)	का.गा.पा वडा ४	
८.	सदस्य श्री रुक बहादुर थापा	(वडा अध्यक्ष ५)	का.गा.पा वडा ५	
९.	सदस्य श्री सुन्दर प्रसाद अधिकारी	(वडा अध्यक्ष ६)	का.गा.पा वडा ६	
१०.	सदस्य श्री उम प्रकाश भट्टराई	(वडा अध्यक्ष ७)	का.गा.पा वडा ७	
११.	सदस्य श्री टिकिसरा भट्टराई	(कार्यपालिका सदस्य)	गाउँपालिका	
१२.	सदस्य श्री रुपामाया राना	(कार्यपालिका सदस्य)	गाउँपालिका	
१३.	सदस्य श्री दिपा सिंजाली	(कार्यपालिका सदस्य)	गाउँपालिका	
१४.	सदस्य श्री हुमादेवी गातामे	(कार्यपालिका सदस्य)	गाउँपालिका	
१५.	सदस्य श्री लोक ब सुनार	(कार्यपालिका सदस्य)	गाउँपालिका	
१६.	सदस्य श्री प्रेम ब माझी	(कार्यपालिका सदस्य)	गाउँपालिका	
१७.	सदस्य श्री टिका कुमारी क्षेत्री	(प्रशासकीय अधिकृत)	गाउँपालिका	
१८.	सदस्य श्री सागर आचार्य	(प्राविधिक शाखा प्रमुख)	गाउँपालिका	
१९.	सदस्य श्री एक बहादुर थापा	(स्वास्थ्य शाखा प्रमुख)	गाउँपालिका	
२०.	सदस्य श्री छविलाल गाहा	(खाने पानी शाखा प्रमुख)	गाउँपालिका	
२१.	सदस्य श्री राजेश पाण्डेय	(पशु सेवा शाखा प्रमुख)	गाउँपालिका	
२२.	सदस्य श्री विन्दु भट्टराई	(महिलाबालबालिका शाखा)	गाउँपालिका	

२३.	सदस्य श्री हुम प्रसाद श्रेष्ठ	(कृषि शाखा प्रमुख)	गाउँपालिका	
२४.	सदस्य श्री विर्मा बिष्ट	(शिक्षा शाखा प्रमुख)	गाउँपालिका	
२५.	सदस्य श्री सरस्वती पाण्डे	(बि.व्या समिति)	गाउँपालिका	
२६.	सदस्य श्री राम प्रसाद पाण्डे	(प्र.अ मा.वि)	गाउँपालिका	
२७.	सदस्य श्री यज्ञमुर्ति न्यौपाने	(कालीगण्डकी पब्लिक)	गाउँपालिका	
२८.	सदस्य श्री हुमकला वि.क	(आ.वि) वि.व्या.स)	गाउँपालिका	
२९.	सदस्य श्री लक्ष्मी न्यौपाने	(सहकारी)	गाउँपालिका	
३०.	सदस्य श्री रोनुमाया राना	(म.स्व स्वयंसेविका)	गाउँपालिका	
३१.	सदस्य श्री सन्तकुमार श्रेष्ठ	(बिर्घा प्रहरी चौकी प्रमुख)	गाउँपालिका	
३२.	सदस्य श्री दुर्गा देवी पाण्डेय	(म. का. का. गा. पा)	गाउँपालिका	
३३.	सदस्य श्री प्रवेश भट्टराई	पालिका स्तरीय बाल संजाल (अध्यक्ष)	विद्यालय	
३४.	सदस्य श्री गरीमा अधिकारी	पालिका स्तरीय बाल संजाल (उपाध्यक्ष)	विद्यालय	
३५.	सदस्य श्री निश्चल पाण्डे	(बालमैत्री पालिका सहजकर्ता)	गाउँपालिका	
३६.	सदस्य श्री बुद्धिसरा भण्डारी	(सदस्य सचिव)		

अनुसची २

बालमैत्री सहजकर्ताहरुको नामावली र सम्पर्क नम्बर

क्र.स.	नाम	पद	कार्यक्षेत्र (ठेगाना)	सम्पर्क नम्बर
१.	तुलसा थापा	पोषणमैत्री/बालमैत्री सहजकर्ता	वडा नं १	९८६२३८३४१९
२.	सिता पाण्डेय	पोषणमैत्री/बालमैत्री सहजकर्ता	वडा नं २	९८४४७५९५१२
३.	कोपिला थापा	पोषणमैत्री/बालमैत्री सहजकर्ता	वडा नं ३	९८६४४३८३३३
४.	तारा चन्द्र उपाध्याय	पोषणमैत्री/बालमैत्री सहजकर्ता	वडा नं ४	९८४४१८१३९९
५.	मनसरी सेमै	पोषणमैत्री/बालमैत्री सहजकर्ता	वडा नं ५	९८४४९४३२१८
६.	पुष्पा बस्याल	पोषणमैत्री/बालमैत्री सहजकर्ता	वडा नं ६	९८६४४५७६३९
७.	सिता न्यौपाने	पोषणमैत्री/बालमैत्री सहजकर्ता	वडा नं ७	९८४६६५१२८७

अनुसुची ३

बाल अधिकार समिति

क्र.स.	पद	नाम
१.	संयोजक	साबित्रा कोइराला — उपाध्याक्ष
२.	सदस्य	अनामिका नेपाल - शिक्षक
३.	सदस्य	लक्ष्मी न्यौपाने — म.स्वा.से
४.	सदस्य	कृष्णा गाहा
५.	सदस्य	नारायण न्यौपाने — बालसञ्जाल प्रतिनिधी
६.	सदस्य	मेलिना सुन्धौली — बालसञ्जाल प्रतिनिधी
७.	सदस्य	सिता राना — आदिवासी जनजाती
८.	सदस्य	शोभाखर दर्जी — दलित
९.	सदस्य	राम प्रसाद पाण्डे — गाउँ शिक्षा समिति
१०.	सदस्य सचिव	बुद्धिसरा भण्डारी — पालिका बालमैत्रि सम्पर्क व्यक्ति

अनुसुची ४

गाउँपालिका स्तरीय बालसञ्जाल समिति

क्र.स.	पद	नाम
१.	अध्यक्ष	प्रवेश भट्टराई
२.	उपाध्यक्ष	गरिमा अधिकारी
३.	सचिव	समिर आले
४.	कोषाध्यक्ष	सुजन दमाई
५.	सह-सचिव	क्रिष्टिना थापा
६.	सदस्य	रुमा गाहा
७.	सदस्य	रोशनी घर्ती मगर
८.	सदस्य	कुन्ती गाहा राना
९.	सदस्य	साहिल थापा
१०.	सदस्य	सृष्टि भट्टराई
११.	सदस्य	मेलिना सुन्धौली
१२.	सदस्य	लेजल वि.क.
१३.	सदस्य	प्रज्वल पाण्डे
१४.	सदस्य	नारायण न्यौपाने
१५.	सदस्य	सोलिना भट्टराई

अनुसुची ५

गाउँपालिका स्तरीय खाद्य सुरक्षा समिति

गाउँपालिका प्रमुख	-	संयोजक
गाउँपालिका उपाध्यक्ष	-	सदस्य
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	-	सदस्य
सामाजिक विकास समिति संयोजक	-	सदस्य
सबै वडाका वडाध्यक्षहरु	-	सदस्य
अध्यक्षबाट मनोनित गाउँसभासदस्य मध्येबाट एक दलित एक महिला सदस्य सहित तीन जना	-	सदस्य
कृषि शाखा प्रमुख	-	सदस्य
शिक्षा शाखा प्रमुख	-	सदस्य
महिला विकास शाखा प्रमुख	-	सदस्य
खानेपानी शाखा प्रमुख	-	सदस्य
पशु शाखा प्रमुख	-	सदस्य
पोषण सहजकर्ता	-	सदस्य
अध्यक्षबाट मनोनित सामुदायिक विद्यालयका प्र.ध. मध्ये एक	-	सदस्य
स्वास्थ्य संयोजक	-	सदस्य सचिव